

# Proletären om Kuba 2010–2016

*Proletären* är den svenska vänstertidning som skrivit mest om Kuba (även om det under innevarande år hittills bara kommit en enda).

Föreliggande artikelsamling innehåller en stor del av *Proletärens* Kuba-skriverier från 2010 och framåt. För att hålla rimligt format har artikelurvalet begränsats till sådant som rör den politiska och ekonomiska utvecklingen i Kuba, bortsett från att det ingår två artiklar som handlar om ”de fem kubanerna”, som suttit 16 år i amerikanskt fängelse, men som frisläpptes i slutet av 2014, sedan Obama beslutat att tina upp förbindelserna med Kuba.

Artiklarna återges i tidsordning (de äldsta först)

## Innehåll

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| ”Kuba har klarat utmaningar förr” .....               | 1  |
| Reformer i Kuba.....                                  | 3  |
| Blockad kostar Kuba miljarder .....                   | 6  |
| Kubas ekonomi reformeras .....                        | 8  |
| Ett Kuba i förändring.....                            | 9  |
| Kubas folk får snabbare internet .....                | 14 |
| Den gamla kärran ska lagas.....                       | 16 |
| På ekojordbruk i Kuba.....                            | 19 |
| Utmaningar och optimism i Kuba .....                  | 21 |
| Så ska Kuba stärka revolutionen .....                 | 25 |
| Kommunister på Kuba i kampanj mot homofobi.....       | 29 |
| De fem kubanerna äntligen fria!.....                  | 29 |
| Han infiltrerade de antikubanska terrorgrupperna..... | 30 |
| Spännande studieresa till ett Kuba i förändring ..... | 35 |
| ”Nu vill USA krama ihjäl oss” .....                   | 37 |
| ”Socialismen bygger på kärlek till folket” .....      | 39 |
| Stora utmaningar för socialismen på Kuba .....        | 43 |

## Lästips – mer om dagens Kuba

Emily Morris, [Ett oväntat Kuba](#) (2014, översatt från tidskriften *New Left Review*)

[Vänsterpress om Kuba/USA – december 2014](#). Diplomatiska förbindelser upprättas mellan Kuba och USA. Kubaner frisläppta ur amerikanskt fängelse.

[Vänsterpress om Kuba/USA – januari 2015](#). Kuba och dess relationer till USA efter att Washington och Havanna kommit överens om att återuppta diplomatiska förbindelser.

[Vänsterpress om Kuba – våren 2016](#). Om bl a Obamas Kuba-besök.

## **”Kuba har klarat utmaningar förr”**

19/5 2010

Nory Madera Almeida är nyutnämnd charge d'affairs på kubanska ambassaden. I samband med 1 maj besökte hon Kommunistiska Partiet och i en öppenhjärtig intervju pratar hon om Kubas ekonomiska problem, framgångar och om den svenska snön.

Nory Madera Almeida talar engagerat om sitt Kuba, och det krävs inte många frågor. Det ena ämnet leder till det andra, och hon talar öppet om problem och utmaningar. Likt så många andra företrädare för Kuba finns inga tabun eller förbjudna ämnen att diskutera.

Sedan en tid tillbaka har Kuba upplevt en mediekampanj mot landet som varit bland de värsta under hela revolutionens levnad. Det hela började med att en fånge, Osvaldo Zapata, avled i fängelset efter en tids hungerstrejk den 23 februari.

– Hans tragiska död har utnyttjas av de sk dissidenterna och reaktionära krafter världen över, säger Nory Madera. Zapata var ingen politisk fånge, utan en vanlig kriminell. Han ställde omöjliga krav som att ha kök i cellen och telefon, något som inte finns i något fängelse i hela världen.

Det var först efter att han hamnat i fängelse som hans mor, Reyna Luisa Tamayo, närmade sig oppositionsgrupper på Kuba.

Kubas president Raul Castro beklagade dödsfallet, och påpekade att kubanska läkare försökt få Zapata att avbryta hungerstrejken och förhindra hans död.

Efter det har västmedia uppmärksammat en annan hungerstrejkande, Guillermo Fariñas, något som också resulterat i hårda ord från EU. Jerzy Buzek, ordförande i EU-parlamentet, uttalade sig 18 mars och sa sig vara ”allvarligt bekymrad för läget för alla politiska fångar, speciellt Guillermo Fariñas”.

– Fariñas är ingen fånge, utan fortsätter hungerstrejken i sitt hem. Där får han samma gratis vård som alla andra kubaner, berättar Nory Madera.

Fariñas krav är att 26 fångar som han kallar politiska ska släppas ur kubanska fängelser.

– De fångar han vill få släppta har tagit emot betalning av USA, en främmande fientlig makt, för undergrävande verksamhet på Kuba, säger Nory Madera. Det är brottsligt i de flesta länder.

I västvärlden går det att få intrycket att de sk dissidenterna är en storhet, men på Kuba bryr sig inte vanligt folk särskilt mycket. Även om polisen fick skydda oppositionsgruppen Damerna i Vitt för några veckor sedan då en uppretad folkmassa attackerade dem. Kubanerna har andra mer vardagsnära bekymmer att ta tag i.

– För oss utgör fortfarande jordbruket en stor utmaning, berättar Nory Madera. Vi försöker nu att förbättra jordbruket, och vår målsättning är att vara självförsörjande vad det gäller vissa livsmedel. Det är den största utmaningen som vi har nu och vi ägnar den mycket tid och kraft.

Nory Madera berättar att det dagligen går att läsa artiklar om jordbruket i den kubanska dagstidningen Granma, och om hur kubanerna ska komma till rätta med ineffektiviteten.

När den här tidningen når läsarna har organisationen för småjordbrukarnas (ANAP) kongress just avslutats, och diskussionen kretsade just kring hur effektiviteten kunde ökas.

– Vi måste skapa en stämning bland folket att jordbruket är viktigt och få en annan attityd till arbete med jorden.

Alla som kommer i kontakt med Kuba slås av den höga utbildningsnivå landet har, och som kan mäta sig med vilket västeuropeiskt land som helst.

Vägledda av Fidel Castros berömda ord om att hela Kuba skulle bli ett universitet är andelen av befolkningen som gått vidare till högre studier hög.

Denna framgång för den kubanska socialismen har faktiskt blivit ett problem på samma gång.

– Under femtio år har vi utbildat läkare, tekniker och forskare, men nu är det få som vill ha ett mer okvalificerat arbete, som till exempel i jordbruket, berättar Nory Madera. Vi saknar arbetskraft till det viktiga jordbruket.

På en jordbrukskongress framförde också småbönder och kooperationsmedlemmar krav på förändring vad det gäller distribution och försäljning av deras produkter. Kuba står inför den stora utmaningen att öka produktiviteten i alla delar av samhället, och framförallt i jordbruket.

För att göra detta måste materiella incitament användas, men samtidigt finns risken för ökad social ojämlikhet.

En av de senaste reformerna är att hundratals statliga frisör- och skönhetssalonger över hela landet lämnats över från staten till de anställda.

De anställda kommer nu att hyra utrymme där de arbetar och betala skatt istället för att få en månadslön. De kan sätta marknadsmässiga priser och kan förvänta sig en bra lön.

Nory Madera är medveten om riskerna men berättar om två exempel som slagit väl ut.

– Tidigare hade alla taxichaufförer samma lön, vilket gjorde att lusten att jobba hos vissa var låg, säger Nory Madera. Du kunde se att taxibilar bara åkte förbi kunder. Nu är det så att staten står för bensin, och taxichauffören får en viss del av inkomsten, och en viss del går till staten. Det har resulterat i ett bättre transportsystem och högre inkomster för samhället.

I turismens fotspår saknades lärare på alla nivåer som återfanns i servicesektorn istället.

– Vi var tvungna att höja lönerna för alla lärare, och nu har de börjat komma tillbaka, säger Nory Madera.

Diskussionen om materiella kontra moraliska incitament under socialismen är gammal. Frågan är om Kuba, en liten ö i en kapitalistisk ekonomi stadd i kris, har så stort val. Socialismen måste leverera materiellt för att överleva.

– Det krävs både moraliska och materiella incitament. Har du bara materiella skapar du människor som bara tänker på pengar, men samtidigt måst vi vara realistiska och utgå från den situation vi befinner oss i, och då krävs ändå materiella incitament, resonerar Nory Madera.

Raul Castro höll ett uppmärksammat tal på ungkommunisterna, UJC:s, kongress i april då han tog upp problemet med landets ekonomi och framförallt produktiviteten.

”Vi vet att olika områden i ekonomin har hundratusentals arbetare för mycket; en del analytiker uppskattar det till över en miljon. Detta är en mycket känslig fråga som vi kommer att behandla noggrant och med politiskt sunt förnuft.”, sa Raul Castro till de församlade delegaterna.

Det kanske är ett uttalande som många studsar till inför. Kommer Kuba att få sina första arbetslösa sedan socialismens genombrott på ön?

– Jag garanterar att ingen av dessa arbetare kommer att slängas ut på gatan, säger Nory Madera. Revolutionen kommer inte att lämna någon åt sitt öde, utan kommer att erbjudas arbete i andra sektorer. Jag kan inga detaljer, men kanske i jordbruket som verkligen behöver arbets-

kraft.

I talet till UJC berörde Raul Castro också korruptionen inom företagen där det förekommer tjänstemän som tillägnar sig fördelar och resurser, som inte kommer hela samhället till del.

Även här finns en klar plan för att lösa problemet.

– Kubas riksrevision har fått i uppdrag att jobba mot korruptionen i landet, berättar Nory Madera. Hundratals företag ska utsättas för en oanmäld revision. Egentligen ska våra företag ha en bra produktivitet av sig själva.

– Men tyvärr finns det fall när det inte är så, och den här processen gör att vi får en bra bild av läget, fortsätter Nory Madera. När den här revisionen är avslutad har vi upptäckt problem som vi inte kände till och kan göra något åt.

Nory Madera har varit i Sverige sedan åtta månader tillbaka, och har innan dess en lång diplomatisk karriär bakom sig med många stationeringar i Laos och Sudan.

Hon har också arbetat på Kubas utrikesdepartement i omgångar, och fått chansen att resa mycket, framförallt till Asien och Afrika.

– Jag tycker om Sverige och svenskarna, säger Nory Madera. Visst kan det vara kallt men det är bara att klä på sig. Snön är för mig exotisk och mycket vacker.

Även Nory Maderas tycker om sitt arbete har hennes utlandsvistelser fått henne att uppskatta sitt hemland på ett annat sätt.

– Jag insåg hur värdefullt vårt system med fri sjukvård är när jag sökt läkarvård i andra länder, berättar Nory Madera. Det första de frågar om är betalning, inte varför man söker vård.

Kuba befinner sig i ett utsatt läge. Den kapitalistiska krisen slår mot landets ekonomi, och många kubaner är trötta efter nästan två årtionden med materiella svårigheter.

Dock finns en plan för åtgärder som diskuteras och fördelar och nackdelar övervägs noggrant.

Inget lämnas åt slumpen, och även om vissa förändringar är nödvändiga så överges inte själva kärnan i den kubanska socialismen: Fri tillgång till bra utbildning och sjukvård.

Fortfarande är läkarteamen bestående av ungefär 30000 kubaner verksamma runt om i världen.

Revolutionen kommer inte att överge någon, som Raul Castro sa till dem som ska föra revolutionen vidare. Nory Madera är lika positiv.

– Kom ihåg att detta inte är den första utmaningen vi stått inför och klarat oss ut ur, slår hon fast. Vi har gjort revolution, elektrifierat landet, alfabetiserat befolkningen, byggt upp fri och bra utbildning och sjukvård, skickat både soldater och läkare till behövande folk och länder, överlevt specialperioden. Vi kommer att klara detta också.

*Pär Johansson*

## **Reformer i Kuba**

22/9 2010

”Över en halv miljon statligt anställda på Kuba kommer att mista jobbet före mars nästa år”, påstods det i medierna förra veckan. Vad är det som händer på Kuba? Eva Björklund, redaktör för *Tidsskriften Kuba*, ger en bakgrund. Det handlar om folkligt förankrade reformer för att skapa nya jobb och öka produktionen, inte göra kubaner arbetslösa.

Planerna för genomgripande förändringar i det ekonomiska systemet började dras upp 2006. I

november 2005 hade Fidel Castro hållit ett stort tal om faran att revolutionen skulle korrumperas inifrån. ”Revolution är att förändra allt som behöver förändras”, uppmanade han.

Då hade Kuba haft en stark ekonomisk utveckling under 10 år, efter den djupa ekonomiska krisen på grund av Sovjetblockets sammanbrott.

Ekonomin kom igång genom stora systemförändringar i början av 1990-talet: satsning på utländsk turism för att dra in hårdvaluta, inbjudan till utländskt kapital att delta i samrisk-företag inom nickel- och oljeindustrin, uppdelning av de stora sockerodlingarna till löntagar-kooperativ för livsmedelsproduktion, satsning på stadsjordbruk, egenföretagande inom service och hantverk, fritt fram för dollarförsändelser från utlandet osv.

Bruttonationalprodukten återhämtade sig, men nya problem uppstod: ekonomisk ojämlikhet, låg produktivitet, vardagskorruption, svartabörshandel. Värst var kanske att de som arbetade hårdast och inom samhällets viktigaste områden fick svårt att klara sig på sin lön.

Samtidigt fanns en liten, men ändå betydande grupp som kunde leva gott på de marknadsinslag som överlevnadsekonomin införde, på penningförsändelser från släkt i utlandet (eller från USA:s anslag för regimskifte) eller på att stjäla och sälja svart. Detta undergrävde samhällsmoralen, politiken blev otydligt och många kubaner led av klyftan mellan hur det borde vara och hur det är.

Hösten 2007, med Raul Castro som regeringschef, genomfördes ett stort rådslag på alla arbetsplatser och i bostadskvarteren för att analysera problemen och diskutera lösningar. Det ledde till en rad reformer våren 2008 för att förbättra tillgången till elektronik och kapitalvaror, öka livsmedelsproduktionen, höja lönerna och pensionerna med mera. Den ekonomiska utvecklingen var god, förhoppningarna stora på fortsatta förändringar.

Så kom hösten 2008 med flera dråpslag, tre förödande orkaner efter varandra, en med de starkaste vindstyrkorna någonsin. De slog ut stora delar av jordbruket och en halv miljon bostäder. De materiella skadorna uppgick till mer än 10 miljarder US-dollar, nästan 20 procent av bruttonationalprodukten.

Och sedan slog den internationella ekonomiska krisen hårt mot Kubas exportintäkter. Och USA:s blockad fortsätter att kosta landet 5-6 procent av bruttonationalinkomsten. Regeringen fick fullt upp med krishantering och de strukturella reformer som många hoppats på dröjde. Jordbruket reformerades dock och över en miljon hektar jord har delats ut med bruksrätt till kooperativ och 100000 enskilda brukare.

Men diskussionen om förändringsbehov fortsatte. Dels hölls ett nytt rådslag hösten 2009, dels en allt öppnare debatt i tidningar, tidskrifter, radio och tv. En grundfråga, som socialismen i praktiken ännu inte löst, är den om samhälleligt ägande och arbetsplatsdemokrati, eller de arbetandes konkreta ägande av produktionsmedlen.

Så frågan om kooperativ och andra samhälleliga ägarformer, som hittills bara förekommit inom jordbruket, blev ett allt hetare ämne. Det avspeglas i dagstidningen Granmas insändarsida där diskussionen bland annat gällt om kooperativ kan leda till kapitalism – Jugoslavien spökar. Andra stora frågor är balansen mellan jämlikhet och effektivitet, moraliska och materiella drivkrafter, subventioner och löneprinciper.

De förvärvsarbetande uppgår till ca 5,5 miljoner, varav ca 85 procent, ca 4,7 miljoner är statligt anställda centralt, på länsnivå och kommunalt. 591000 arbetar i icke statlig sektor, de flesta av dem inom jordbruket, i kooperativ eller enskilt. Det finns 143000 familjeföretag där flera familjemedlemmar kan arbeta, men utan andra anställda.

I januari i år gav regeringen alla ministerier (en blandning av offentlig sektor i vår mening och

bolagskoncerner eftersom i stort sett alla företag är statliga) i uppdrag att tillsammans med facket gå igenom all verksamhet: hur många som behövs, var det behövs mindre och mer arbetskraft och vilken verksamhet som kan ”avknoppas” med bruksrätt till kooperativ eller privata småföretag. Detta skedde i samarbete med de fackliga organisationerna.

Län och kommuner uppmanades att dra igång ”Kommunala initiativ för lokal utveckling”, vilket för tanken till liknande initiativ i Venezuela. Den långt gångna centraliseringen har utarmat den lokala nivån när det gäller livsmedelsframställning, service, handel och transporter, så där kan finnas stora möjligheter att starta verksamhet.

Den fjärde april sade Raul Castro att regeringen och fackliga centralorganisationen kommit fram till att upp till en miljon statligt (innefattar landstings- och kommunalt) anställda inte behövs på sina arbetsplatser. Och att det samtidigt råder brist på arbetskraft inom jordbruk, byggnadsverksamhet, utbildning, polisväsende, industriproduktion. Andra företag och verksamheter inom stat, landsting och kommuner måste göra sig av med sina improduktiva lönekostnader.

Redan under årets första månader inleddes avknoppning på prov. Hundratals friser- och skönhetssalonger med upp till tre stolar uppläts med bruksrätt till de anställda som fick betala hyra, skatt och sociala avgifter. Inom taxirörelsen skedde detsamma. Havannas länsförsamling beslöt sedan att överlåta små verkstäder och butiker som kooperativ.

Havanna har också redan erbjudit ett 30-tal restauranger till arbetarkooperativ och de har redan konstituerat sig och utsett ordförande. Det ska minska byråkrati och öka produktiviteten och främja lokal tillverkning och service.

Det förvånande med beskedet den 13 september var inte innehållet, utan omfattningen och snabbheten, 500000 jobb på drygt ett halvår, istället för som tidigare sagts, omkring 200000 per år.

På alla arbetsplatser har diskussionerna börjat om vilka som behöver gå. Fackföreningarna ska se till att det går rätt och öppet till. Alla som inte uppnått pensionsåldern ska erbjudas minst ett annat statligt jobb där det råder arbetskraftsbrist (se ovan). Om de inte antar det eller att bilda kooperativ och ta över verksamheter som ska avknoppas, får de arbetslöshetsersättning med 70 procent av lönen i tre månader för att söka jobb eller starta eget.

Verksamhet inom strategiska ekonomiska områden och infrastruktur kommer inte att läggas ut, och inte heller socialtjänst, hälsovård och utbildning.

Med utgångspunkt i att det finns stora eftersatta behov och efterfrågan både på varor och tjänster antas att egenföretagande kommer att expandera, när de nu tillåts anställa och ska kunna få bankkrediter. Kläder, möbler, skor mm tillverkas redan hantverksmässigt av enskilda, men kan nu utvecklas till företag som kooperativ eller med anställda. Familjeres restauranger och rumsuthyrning kan också expandera.

De kommer att krävas på bättre bokföring och deklarationer för skatt på vinst och 25 procent av lön till socialförsäkring. Genom detta ska också olagliga anställningsförhållanden och förtjänster komma fram i ljuset och ge staten inkomster.

Dessa förändringar har diskuterats länge och mycket tyder på att det råder stor samstämmighet i ledning och bland folk om att det behövs fler samhällsliga ägarformer, mer arbetsplatsdemokrati, rationella löner, mer utrymme för egna initiativ – allt inom ramen för ett socialistiskt system.

*Eva Björklund*

*Ur Tidskriften Kuba nr 4 2010*

## Blockad kostar Kuba miljarder

20/10 2010

Kubas rapport till FN om blockadens verkningar 2010 visar tydligt hur USA:s ekonomiska krigsföring slår.

Själva omröstningen, som i år äger rum 26 oktober, brukar vara en ojämn historia, där USA, Israel och något av USA:s små lydstaten röstar för blockaden, medan världssamfundet fördömer USA:s agerande.

Redan innan frågan har tagits upp i generalförsamlingen har starka röster höjts mot blockaden mot Kuba.

**Brasilien, som talesman för Latinamerika, har** krävt att blockaden upphävs och Malawi, som talesman för Afrikas staters organisation, har detsamma.

Sydafrikas utrikesminister har också krävt ett slut på blockaden.

Amnesty International släppte inför att frågan skulle upp i amerikanska senaten förra året en rapport om hur blockaden bryter mot mänskliga rättigheter.

– USA:s embargo är omoraliskt och bör hävas. Det hindrar miljoner kubaner från att få nödvändiga mediciner och behandling med medicinsk utrustning som är avgörande för deras hälsa, sa Irene Khan, Amnesty Internationals generalsekreterare då. I månadsskiftet höll Kubas utrikesminister Bruno Rodríguez Parrilla en presskonferens i Havanna där han slog fast att ”blockaden är en folkmordshandling.”

Det fanns en viss förhoppning att Barack Obama skulle lätta på blockaden genom de samtal som ägde rum mellan Kuba och USA.

**Bruno Rodríguez sa dock att de** förhoppningarna inte infriats. Tvärtom har bestraffningen genom böter och sanktioner gentemot tredje land skärpts.

Utrikesministern sa också att Obama själv kan göra mycket för att lätta på blockaden, utan att få godkännande av den amerikanska kongressen.

**Rapporten som läggs fram inför** FN:s generalförsamling visar att USA:s blockad nu påverkar i stort sett hela det kubanska samhället. Det handlar om tillgången till mediciner och medicinsk utrustning, svårigheter att exportera rom och socker, brist på papper för att trycka skolböcker, importen av sportutrustning och mycket mer.

Här nedan finns en rad exempel ur rapporten på hur Kuba drabbas på område efter område, och detta är ändå bara några exempel. I rapporten visas tydligt hur svårt ett litet land drabbas när det skärs av från sin naturliga marknad som USA utgör.

Detta är den stora förlusten, då Kuba tvingas söka marknader som ligger längre bort och transporter och transaktioner blir mycket dyrare. I många fall för dyrt, och Kuba kan inte importera de nödvändiga varorna.

Mer än 751 miljarder dollar har USA:s 50-åriga ekonomiska, handelsmässiga och finansiella blockad kostat Kuba.

Utan tvekan skulle blockaden upphävande betyda avgörande förändringar för det socialistiska Kuba.

*Pär Johansson*

## **Fakta och bakgrund**

### **IT-teknologi**

- Kuba kan inte ansluta till den fiberkabel som går från USA, utan tvingas använda satellit där den höga kostnaden gör att tillgången är begränsad.
- De flesta datortillverkare är US-amerikanska, som Intel, Hewlett-Packard, IBM och Macintosh, och Kuba tvingas betala 30 procent mer än normalt pris.

### **Kultur**

- Kuba har en stor filmproduktion som inte kan exporteras till den US-amerikanska marknaden.
- Utbildning inom en rad konstformer lider av blockaden då det är dyrt att importera olje- och akryllfärger, penslar och musikinstrument.

### **Turism**

- Kuba går miste om stora inkomster genom att de tio största hotellkedjorna i världen, som är US-amerikanska, inte kan investera i Kuba.
- Inga kryssningsfartyg, som är vanliga i Karibien, kan lägga till i en kubanska hamn.
- Medborgare i USA är förbjudna att resa till Kuba för turism.
- Sammanlagt beräknas turistsektorn förlorat 108,9 miljoner dollar under 2009 till följd av blockaden.

### **Utbildning**

- USA:s blockad påverkar importen av tryckpapper negativt, vilket leder till brist på skolböcker i hela utbildningssystemet.
- Den begränsade tillgången till Internet som blockaden orsakar gör forskning och annat akademiskt arbete svårt.
- På flera sätt påverkas också mer avancerad forskning. Till exempel kan Kuba inte köpa utrustning för DNA-sekvensering från USA.

### **Utrikeshandel**

- Under senaste året har den kubanska utrikeshandeln förlorat 155,5 miljoner dollar till följd av blockaden.
- Orsakerna är flera, en är att den nära och stora USA-marknaden är helt stängd för Kuba som tvingas söka marknader längre bort där kostnader helt logiskt ökar.
- Det är framförallt exporten av socker, och det välkända rommärket Havana Club som skulle kunna inbringa större vinster.

### **Livsmedel**

- Kuba kan importera en del livsmedel från USA, men blockaden gör det svårt och dyrt. Om blockaden skulle hävas skulle handeln av livsmedel från USA öka med mellan 49 procent och 64 procent enligt beräkningar.
- USA:s blockad påverkar risproduktionen genom att den försvårar importen av gödsel och bekämpningsmedel. Kuba tvingades importera ris för 7,5 miljoner dollar förra året som det skulle ha gått att producera i landet.

### **Banköverföringar**

- Blockaden gör det generellt svårt för Kubas banker att agera – både att ta emot och föra över pengar.
- Kuba har högre kostnader vid import och export eftersom man tvingas göra affärer i andra valutor än dollar.
- Det finns svårigheter att ta emot banköverföringar från utlandet, till exempel ekonomiskt stöd från kubaner som bor utomlands till sina familjer.



## Sjukvård

- Sjukvården lider av att Kuba tvingas köpa mediciner, reservdelar till medicinsk apparatur och instrument till högre priser än vad det varit om det gått att importera från USA. De ekonomiska återverkningarna uppgick till 15,2 miljoner dollar förra året.
- I många fall går det helt enkelt inte att få vissa mediciner och medicinsk utrustning till Kuba, eftersom det är tillverkat i USA.

## Kubas ekonomi reformeras

12/1 2011

et socialistiska Kuba behöver genomföra reformer i sin ekonomi. Ett omfattande förslag har offentliggjorts och har börjat diskuteras bland befolkningen. Proletärens Bertil Kilner går här igenom förslagen.

I april har kommunistpartiet kongress, och den viktigaste punkten blir ekonomin. Egentligen är det märkligt att Kuba har överlevt som ett socialistiskt land så här länge. De problem som har kantat Kubas väg sedan revolutionens militära seger 1959 skulle mycket väl ha kunnat knäcka vilket land som helst, u-land såväl som i-land.

**Trots dessa motgångar har Kuba** kunnat behålla sin höga nivå inom sjukvård, utbildning och kultur – en nivå som är helt unik i tredje världen, dit Kuba hör. Och än så länge stöder den överväldigande majoriteten av kubanerna det politiska systemet, vilket bekräftats av USA-diplomaters rapporter, nyligen avslöjade av Wikileaks.

De så kallade ”dissidenterna” utgör bara en handfull USA-stödda individer med tvivelaktiga egna målsättningar. Och de ”politiska fångarna” är vanliga kriminella som döpts om av USA och EU.

Men ekonomiska problem skapar spänningar som naturligtvis kan bli farliga. Redan brottas landet med både korruption, svart ekonomi och kriminalitet, vilket är ”normala” följder av en materiell bristsituation, som blir så mycket mer tydlig när vissa grundläggande behov – framför allt sjukvård, utbildning och kultur – är så väl tillfredsställda, och ingen svälter.

Spänningar ökar också genom att villkoren för människor varierar, genom att en del kan köpa mer än andra, dels naturligtvis på grund av olika löner, men också på grund av penningssystemet.

Sedan 1994 har Kuba ett system med två valutor, dels den vanliga kubanska peson, CUP, dels den konvertibla peson, CUC. Den senare, kan växlas mot utländsk valuta och kan användas i vissa affärer för att köpa framför allt dyra importerade varor. Den är värd ca 25 gånger mer än en CUP.

Innehav av CUC ger alltså större möjligheter till konsumtion. Så medan löner på Kuba (med vissa undantag) betalas i CUP kan de som jobbar inom turistindustrin genom dricks eller genom att sälja något (tex prostitution) komma i besittning av CUC. Det kan också de som får pengar skickade från släktingar i utlandet.

**Om Kuba skall kunna vidareutvecklas** måste ekonomin förbättras oavsett vad som är orsak till problemen.

I samband med att Kubas kommunistiska ungdomsförbund avslutade sin nionde kongress, den 4 april 2010, så höll presidenten, Raúl Castro ett tal, där han sammanfattade: ”Kampen på ekonomins slagfält utgör i dag, mer än någon gång tidigare, den viktigaste uppgiften och själva kärnan i kadrernas ideologiska arbete, för resultatet av den kampen blir avgörande för vårt samhällssystems uthållighet och överlevnad.”

**Det reformförslag som nu har** presenterats innehåller en mängd punkter, varav en del inte kan förväntas väcka särskilt mycket diskussion, som att bekämpa korruption och ekonomisk brottslighet, öka effektivitet och produktivitet, planera investeringar bättre etc.

Mer uppmärksamhet har redan andra delar väckt:

- Över en miljon statligt anställda skall under en femårsperiod sägas upp, en halv miljon redan i mars 2011.
- Många små statliga företag inom konsumtionsindustrin och jordbruket skall omvandlas till kooperativ
- 178 sysselsättningar kan nu bedrivas i privat form; i 83 av dessa kan ägarna anställa andra än egna familjemedlemmar.
- Den bruksbara jord som i dag inte används skall ställas till förfogande för dem som vill odla den, och deras verksamhet skall stödjas med tillgång till krediter för inköp av utrustning.
- Skatter skall införas så att staten kan få nytta av den förhoppningsvis ökade produktionen inom den privata företagsamheten.
- Systemet med två valutor skall avskaffas och ersättas med en enda valuta.
- Vidare skall löner och pensioner förhoppningsvis kunna höjas som ett resultat av höjd produktion. Samtidigt betonas att de sociala landvinningarna inte får naggas i kanten – sjukvård, utbildning och kultur skall även i fortsättningen vara tillgängliga för alla utan avgift, men nu delvis finansierade av skatter från den privata näringsverksamheten.

**Vänsteristisk kritik mot reformförslagen** kan väntas, samtidigt som borgerliga kommentarer triumferande hävdar att detta visar den privata företagsamhetens överlägsenhet.

Och även om man måste inse att Kuba inte har något val – givet alla de problem landet utan egen förskyllan har haft och har – så kan man naturligtvis inte blunda för att de planerade reformerna, innebär politiska risker.

**Men vägen mot socialismen är varken** spikrak eller problemfri, utan komplicerad och fylld av kamp.

Det kubanska kommunistpartiet och statsledningen visar genom reformförslaget att omsorgen om landets akuta problem inte kan underordnas en dogmatisk tillämpning av politiken.

Kampen för socialismen är inte avgjord, även om man gjort revolution.

## Ett Kuba i förändring

### Kubanska röster om de planerade ekonomiska reformerna

12/1 2011

På flyget mot Havanna har jag läst igenom de officiella dekreten på flera hundra sidor som reglerar de nya ekonomiska villkoren i landet från och med oktober.

5000 statligt anställda skall omplaceras eller avskedas under de närmaste månaderna, samtidigt som man öppnar upp möjligheterna till att bli "cuenta propista", egenföretagare med möjlighet att ha anställda.

Allt är väl genomtänkt utifrån omtanken om individen: ingen ska lämnas utan möjlighet till försörjning.

Jag är nyfiken på hur kubanerna reagerar på de ekonomiska förändringarna och frågar genast taxichauffören vad han tycker.

"Jag är utbildad ingenjör men har kört taxi i 16 år. Jag hade mycket hellre jobbat kvar inom mitt yrke, men det här ger mera pengar. Personligen berörs jag inte av de nya besluten. Jag vet

inget om ekonomi och vill inget veta heller. Orkar inte sätta mig in i det. Men jag tror att många är glada över möjligheten att få jobba med eget. Men jag förstår inte hur det ska gå till”

**Ja, hur ska det gå till?** Vem har pengar till investeringar? Vad ska man få sitt råmaterial ifrån? Men det är bra att det äntligen görs något. Det är en inställning jag kommer att möta under mina tre veckor hos de flesta jag träffar såväl författare, konstnärer, lärare, byggarbetare, tjänstemän, fackföreningsledare och partimedlemmar.

Cykeltaxiföraren: ”För mig är det bra för nu kan jag ansöka om att få ta betalt i CUC. (Konvertibel peso, se artikel på sidan 11) Om jag åker fast nu med dig som passagerare så mister jag mitt tillstånd. Så ser jag en polis nu måste du hoppa av. Det sker alltför mycket business illegalt så det är bra att mycket av det kan bli lagligt så folk slipper leva med rädslan att åka fast. Oj, en polis!”

Jag hoppar snabbt av, sticker till honom 2 CUC och promenerar sista biten till hotellet.

**Den 8 november sammankallar** Raúl Castro i en tv-sändning till den 6:e partikongressen. Den ska hållas i april och imorgon skall dokumentet med diskussionspunkterna finnas till försäljning och organiserade debatter med inte bara partimedlemmar utan med alla medborgare i Kuba skall snarast sätta igång.

Redan första dagen tar häftet slut. Intresset är enormt. ”Vi har väntat länge på denna uppskjutna kongress. Äntligen! Nu behöver vi inte längre sväva i den totala ovisshet och osäkerhet vi känt de senaste åren. Det finns en utstakad, genomtänkt linje, en femårsplan” säger partmedlemmarna Ursula och Manolo lättade.

**Min gode vän, författaren Alexis, 82 år,** säger: ”Både beslutet om de ekonomiska förändringarna och sammankallande till kongressen är mycket bra. Det tycker de flesta. Folk kommer att känna att de bestämmer över sina liv på ett annat sätt och de kommer att arbeta hårt för att lyckas och därmed tjäna mer än tidigare. Du vet ju att lönerna är låga, mat och kläder dyrt. Det kommer att vara tufft för många till en början men om tre, fyra år kommer man att se positiva effekter i ekonomin. Så ur en ekonomisk synvinkel är de flesta nöjda och fulla av förtröstan. Men politiskt är många undrande: Vart kommer detta att leda ideologiskt? Hur påverkas människors tänkande? Och den ekonomiska orättvisan vi redan har kommer inte att jämnas ut, tvärtom. Det spekuleras ju utomlands i att vi är på väg mot en kapitalism liknande Kinas fast i mindre skala. Men Raúl har påpekat att han inte valdes till president för att radera det kubanska samhället utan för att utveckla och förbättra socialismen.”

**Rebecca, 60, min fd granne i La Lisa,** är övertygad kommunist men uttrycker sin oro för framtiden.

”Vad händer när Fidel dör? Kommer folk att ställa upp på den nya, tuffa politiken? De flesta kubaner är mer ’fidelistas’ än ’socialistas’. Det kommer att gnisslas mycket här och där. Kubanen är bortskämd. Han har vant sig vid att få allt lättvindigt, nästan gratis. Det är sant som Raúl säger, att Kuba är ett land där man inte behöver arbeta men ändå kan åtnjuta social välfärd. Jag är hundra procent för Raúls politik. Machado och de andra gerillakämparna som Raúl tagit som ministrar är de rätta personerna.”

Vi tar en promenad genom området för Rebecca vill visa mig de nya byggnadsprojekten i stadsdelen San Agustín som till stor del är ett ganska trist bostadsområde med det ena mikrobriquadhuset bredvid det andra.

Det var ett byggprojekt från 70-talet för att bemöta den stora bostadsbristen. Nu ska här byggas ett kommersiellt och kulturellt centrum och flera åttavåningshus.

Lite längre bort har ett övervuxet, risigt område rensats och här byggs nu sex vackra fyrfamiljshus i två våningar, målade i läckert ljusljusturkos och med snirkliga terrassräcken. De som bygger kommer från en "microbrigada", dvs de bygger på fritiden eller på heltid om de fått ledigt från sina arbetsplatser.

Rebecca kommenterar: "Tidigare var du med och byggde i tio-femton år innan det blev din tur att få en lägenhet och människor blev allt mindre villiga att ställa upp. Nu är det ändrat så att de som arbetar direkt med de här husen också får en lägenhet här."

Jag pratar med bland annat Eneisy, som blandar cement. "Vi började bygga för ett år sedan och mitt hus blev klart i våras, men jag fortsätter självklart att hjälpa till med resten av husen. Det här kommer att bli som en liten by och vi känner alla en stark samhörighet och kommer att vårda våra hus och varandra."

**Det är inte bara i La Lisa som saker** händer. När jag åker igenom gamla nedslitna områden som Lawton, Marianao och Santo Suárez ser jag hus som rustats upp, fräscha små restauranger i bästa turistklass, pizzerior, snofsiga kaféer, mängder med stånd som säljer mackor, läsk, juice, söta kakor. Allt i pesos. Och i Gamla Havanna har det öppnats flera kaféer och smårestauranger i pesos efter klagomål från de kubaner som väller in på morgonen för att arbeta inom turismen.

Affärsgatan Obispo höll på att förvandlas till en ren hårdvalutagata men nu hittar jag till exempel en nyöppnad mycket väl sorterad bokhandel i två våningar med billiga böcker i pesos.

**Men alla är inte nöjda och fulla av förtröstan** inför framtiden. Yoko är ensamstående tvåbarnsmamma. Hon arbetar som sjuksköterska och tjänar 300 pesos i månaden. "Det räcker knappt till mat och än mindre till kläder. Tidigare kunde man varje månad få en bonus, en påse med hygienartiklar, men den har dom dragit in. Därför arbetar jag extra som nattvakt här på museet några nätter i veckan."

Yokos bonuspåse tillhör de "förmåner" som regeringen beslutat att dra in. En annan indragen förmån är en subventionerad semestervecka för familjen i ett hus vid stranden som man tidigare kunde ansöka om via facket på arbetsplatsen.

Husen hyrs fortfarande ut men nu i CUC och på samma villkor som inom den vanliga turistindustrin. Beslutet drabbar de lågavlönade hårt, både ekonomiskt och psykologiskt. "Den där tvålen, deodoranten och tvättmedlet betydde mycket för mig. Det känns bittert att blivit framtagna denna lilla förmån och samtidigt se att det finns kubaner som verkar ha hur mycket pengar som helst, som sitter och dricker öl och rom och bjuder hela släkten på middag på en CUC-restaurang." Yoko avslutar med en typiskt kubansk fallenhet för överdrifter: "Vi lever i en ny specialperiod, ja värre än på 90-talet!"

**På Nationalbiblioteket berättar Julian**, forskare och arkivarie, över de anställdas upprördhet över att de från och med januari måste betala för lunchen: "80 centavos! Det blir 16 pesos i månaden och lönen ligger på ca 400, så vad gnyr dom för. Och det är en mycket bra lunch vi får".

Han berättar också att det inte längre ska vara gratis för låntagarna att använda datorerna och internet. Alla utom studenter får betala 20 centavos.

För varje gång jag är i Kuba är det allt fler kubaner som rör sig i hårdvalutavärlden. Ofta är det fler kubaner än turister på restaurangerna. Var får de sina pengar ifrån?

Många får pengaförsändelser från släkt och vänner utifrån, andra, som musiker och hotellpersonal får rikligt med dricks från turisterna. Men det finns också de som får en del av sin

lön i CUC: hamnarbetare, gruvarbetare, tobaksarbetare och några andra inom prioriterade produktionsområden.

Jo, kläder är dyra, men kan man tänka sig att köpa second-handkläder så finns det nu många sådana affärer. De är statliga. Kuba köper in mängder med använda kläder från bl a Kanada och säljer dem för pesos till rimliga priser. Men det är många som inte kan tänka sig att sätta på sig använda kläder. I alla fall inte i Havanna.

Pedro arbetar på ett företag som distribuerar skolmaterial i hela Havanna. Han vet att ett tiotal anställda måste gå inom kort. Alla är oroliga: Vem ska gå, vem ska få stanna? Det kan också skapa rövslickeri och osund konkurrens. Visserligen ska det tillsättas en kommitté på varje arbetsplats som skall avgöra vem som är lämpligast, dvs duktigast, för att få stanna.

”Men” säger Pedro, ”det finns ändå en risk för nepotism och favorisering eller att man tar ut sin hämnd på någon som har kritiserat dig. Jag tror att ledaren för varje arbetsplats kommer att ha stor makt.”

**Mina vänner David och Mayra driver** sedan flera år sitt ”casa particular”, dvs de hyr ut två rum för 20 CUC per rum, erbjuder frukost för 3 CUC och en härlig middag för 5 CUC. De betalar en avgift på 190 CUC till staten i månaden för sin licens. De har självklart under åren haft tillgång till den sociala välfärden precis som alla statligt anställda. Men nu ska det bli ändring. David är rasande: ”Ska jag nu dessutom betala en skatt på 700 pesos i månaden!”

Precis denna reaktion har regeringen väntat och gått ut med att förklara för alla kadrer att detta blir det svåraste för folk att förstå. På debattmötet i Davids kvarter nästa kväll tar han ilsket upp frågan.

**Ernesto, som leder debatten**, invänder mot hans upprördhet och går inför alla igenom Davids ekonomi och omvandlar alla summor till kubanska pesos för enkelhetens skull: ”Ni har inkomster på mellan 28000- 33000 pesos i månaden, licensen kostar 4750, utlägg för mat: 2000. Minst 20000 i inkomst att jämföra med din granne som har 450! Ska ni inte kunna tänka er att betala 700 pesos för att få tillgång till pension, sjukförsäkring, invaliditetsförsäkring?”

David ser lite skamsen ut; han inte sett på saken på det sättet. Visst arbetar David och Mayra hårt, som alla småföretagare runt om i världen, men de ”drabbas” också av den typiska småföretagarmentaliteten.

Nästa dag pratar vi om mötet och David är nöjd med det som togs upp och förklarades. Mayra berättar att de tänker flytta. De har sparat mycket pengar genom åren och skall nu byta sin trånga lilla lägenhet mot ett fristående hus nära universitetet. Inte för att tjäna mera pengar utan för att komma bort från Centro Havanna där de tycker att brottsligheten och våldet ökar.

Myndigheterna bekämpar brottsligheten, framförallt drogtrafiken, effektivt och hårt, men ändå finns hasch och heroin om också bara i små mängder. För tre veckor sedan gjordes ett beslag av heroin i en lägenhet i närheten. Lägenheten konfiskerades och de inblandade dömdes till livstids fängelse vilket i Kuba betyder livstid. Droghandeln har förstås medfött rivaliserande gäng som nu inte bara har knivar utan också hemgjorda eldvapen.

Marina Daisy och Vladi är upprörda över den försämrade sjukvården på alla sjukhus samtidigt som man på tv får se hur 30 nya kubanska läkarstationer invigts i Bolivia. Marina kunde inte få behandling för en brännskada på det första sjukhuset och på det andra var det smutsigt och undermåligt på alla sätt.

Jag invänder och tycker att Marina och Vlady generaliserar och överdriver så där typiskt kubanskt. Jag har ju själv varit inne på flera sjukhus och vårdcentraler och sett hur välutrustat

och rent allt är.

Men det är klart att det sticker i ögonen att Kuba satsar så mycket utomlands och man själv utsätts för utebliven behandling.

**Korruptionen är ett lika stort** problem som när jag var här i februari. En företrädare för ett utländskt turistföretag klagar över hur det blir svårare och svårare att arbeta med olika turistanläggningar.

Det behövs åtskilliga 5 CUC-sedlar för att kunna boka in en turistgrupp på en tobaksfabrik. Men det värsta, säger Julián, en kubansk journalist, är att korruptionen klättrat högre upp i hierarkin.

Några stora skandalaffärer är under utredning bland annat mot en chilensk lurendrejure som rörde sig i regeringskretsar. Han sitter i fängelse anklagad för bedrägeri på miljontals dollar. Yuri, 29 år, har just lämnat UJC (Ungkommunisterna) för att bara vara medlem i Kommunistpartiet – PCC. Fram till nu har dubbelt medlemskap varit möjligt. Han arbetar med Pionjärorganisationen.

”Vi har också fått känna av besparingarna”, berättar han. ”I april ska Pionjärorganisationen (grundskoleelevernas organisation) ha kongress och vi måste nu betala hyra och har inte råd att hyra Kongresspalatset utan det får bli Pionjärpalatset. Och det blir bara en delegat från varje provins. Jag tycker de här ekonomiska besluten är väldigt bra, men de skulle ha tagits för länge sedan då ekonomin var mer stabil. Nu är det en mycket svår ekonomisk situation.

Många har avbetalningar på de nya kylskåpen, tryckkokarna och riskokarna. Men besluten är nödvändiga, annars överlever vi inte. Du vet att jag anser Fidel vara den störste politikern på 1900-talet, men problemet med honom var att han inte kunde delegera. Fick han en idé om något nytt projekt så tog han inte hänsyn till om det var ekonomiskt möjligt. Det skulle bara genomföras. Fast landet egentligen inte hade råd. Han är för stor idealist. Men Raúl har fötterna på jorden och har erfarenhet som ÖB för armén hur en ekonomi ska fungera”

**Armén har varit självförsörjande** bland annat genom sina egna jordbruk, sen 90-talet och det är allmänt känt hos utländska investerare att arméns egna företag, framförallt inom turistindustrin är de mest effektiva och lönsamma i Kuba.

Alla ungdomar är inte som Jimmy: många drömmer om konsumtionsvaror, tänker mest på sig själva, inte ett dugg intresserade av att arbeta hårt och skulle gärna lämna Kuba...

Men Jimmy är inte ensam. ”Vi står inför stora förändringar i vårt samhälle. Vi måste bygga upp ett nytt samhälle från början och då gäller det att lyssna på de gamla, dom som var med från början, ta del av deras erfarenheter från 60- och 70-talen. Det är tufft men spännande!”

Sista kvällen är jag inbjuden till en pensionärsträff av min vän Pepe, präst i baptistkyrkan. Uppklädda och välmanikurerade damer och herrar i åldern sextio till nittio dansar in till rytmerna av ungdomsmusiken reaggetón, en slags hip-hopsalsa.

I två timmar deklamerar de dikter, sjunger smäktande boleros, dansar afrokubanskt. Det är en härlig stämning. Det enda som bjuds på är kallt the och hemmagjord söt likör.

När Pepe presenterar mig som solidaritetsaktivist och medlem i svenska kommunistpartiet höjer alla en knuten näve i luften och ropar: Viva el comunismo! (Leve kommunismen!) Alla vill krama om mig och ge mig blommor. Mitt gamla Kuba från 1989!

Dagen därpå när jag ber David ringa efter en taxi till flygplatsen (25 CUC). Han försvinner en stund och kommer sedan tillbaka och frågar om jag tycker det är okej att åka i en av FN:s bilar. Grannen är anställd som chaufför hos FN och ser en chans att tjäna en slant svart. Han vill ha 10 CUC. Dagens Kuba.

Och morgondagens Kuba? Det ska bli spännande och intressant att följa utvecklingen

*Anna Artén*

## **Fakta och bakgrund**

### **USA:s blockad**

- Nyligen la Kuba fram en rapport inför FN:s generalförsamling som visar att blockaden har kostat Kuba motsvarande cirka 750 miljarder US-dollar, det vill säga bortåt sju gånger den kubanska årliga bruttonationalprodukten. Blockaden utgör utan tvekan en oerhörd negativ påverkan på Kubas ekonomi.

### **Sovjetunionens fall och specialperioden**

- Sovjetunionens kollaps 1989-91 kunde ha knäckt Kuba, som förlorade cirka 75 procent av sin utrikeshandel vilken dessutom skedde på rättvisa villkor.
- Landet var nära en svältkatastrof, som dock kunde undvikas genom att de knappa resurserna kunde samordnas och fördelas på ett rättvist sätt under den så kallade specialperioden.

### **Framsteg och förbättringar**

- Internationellt har Kubas situation förbättrats genom nya handelspartners, bland andra Kina, som inte låter sig dirigeras av USA. Levnadsstandaren för kubanerna har förbättras.
- Förbindelserna med de progressiva regimerna i Venezuela, Bolivia, Ecuador och Nicaragua är mycket viktiga. I utbyte mot tjänster – sjukvård och utbildning – kan Kuba från dessa länder importera både energi och livsmedel.

### **Ekonomisk kris och bakslag**

- Kuba har drabbats av att priserna på dess främsta exportvaror, socker och nickel, svängt till följd av den kapitalistiska krisen och spekulation. 2007 var priset på nickel 52000 US-dollar per ton, 2008 hade det sjunkit till 9000 och ligger nu på ca 20000 dollar per ton.
- En annan viktig inkomstkälla för Kuba, turismen, har också, till följd av den internationella krisen givit sjunkande intäkter.
- Också klimatförändringarna har drabbat Kuba, tex genom många orkaner. Enbart under 2008 ödelade tre orkaner värden för motsvarande över 10 miljarder US-dollar.

## **Kubas folk får snabbare internet**

11/3 2011

I juli kommer kubanerna att lyfta på ögonbrynen när hastigheten och priset på deras internetuppkoppling förändras radikalt. För sedan 1867 har USA kontrollerat all slags avancerad kommunikation mellan Kuba och omvärlden. Det året utplacerades en underjordisk kabel mellan Havanna och Cayo Hueso i södra Florida. 1907 lades en andra kabel ut mellan Havanna och New York för att i slutet av det förra seklet följas av ytterligare kommunikationsinstallationer.

Detta strupgrepp och monopol har gjort att Kuba har varit helt i händerna på USA-satelliter som hittills har varit Kubas "serverföretag" mot internetvärlden. Det har kostat skjortan samtidigt som nätet på Kuba är oerhört långsamt.



Nu har en fast kontakt mellan Kuba och det sydamerikanska fastlandet upprättats. Efter 19 dagars arbete har en 160 mil lång kabel med fiber-optik nedlagts mellan Venezuela och Kuba. USA:s 50 år långa blockad och krigföring mot den karibiska pärlan går mot ett nytt nederlag.

Bara offentliga institutioner som Posten och utbildningsinstitutioner eller utländska företag har haft tillgång till internet. Totalt beräknas 1,6 miljoner kubaner ha en fast tillgång till nätet. På posten kostar en timmas uppkoppling 1,7 dollar medan hotellen tar sju dollar.

Hastigheten via USA-satelliterna är 379 mb/sek ”neråt” medan hastigheten ”uppåt” är 209 mb/sek. När de nya installationerna står klara i juli kommer hastigheten att öka i den 160 mil långa kabeln från Venezuela 3000 gånger. Besparingarna på den nya fasta uppkopplingen blir hela 25 procent.

**Den underbara stranden Siboney** i staden Santiago de Cuba, 87 mil sydöst om Havanna, stod som värd när det franska fartyget Ile de Batz anlände för ett par veckor sedan från Camurí i norra Venezuela och ankrade i skuggan av palmer och turkosblått karibiskt saltvatten. Den första etappen för detta projekt, döpt till ALBA-1, var ett faktum och med det en seger för rätten för Kubas folk att bygga sin egen framtid.

Den andra etappen på 23 mil, Santiago de Cuba-Jamaica, kommer att genomföras nästa år och binder på detta sätt samman den sydamerikanska kontinenten med Karibien som historiskt sett alltid har varit föremål för kolonialmakternas angrepp och utplundring.

Kuba var det sista landet på den amerikanska kontinenten att befria sig från spanska kolonialismen men det första att slå in på socialismens väg och besegra en USA-organiserad militär imperialistisk invasion.

**Kuba och Venezuela har skapat ett** samägt företag, Telecomunicaciones Gran Caribe S.A. (TGC), som ska utveckla och administrera ”kabeln” som mellan de bägge länderna kostar 70 miljoner dollar. För Kuba öppnar det enorma möjligheter eftersom kabeln möjliggör för landet att utvecklas på alla områden när hastigheten på nätet möjliggör att skicka audio-, video- och tunga datafiler via nätet. Utbildningssektorn och vetenskapsmän kommer att ges helt andra möjligheter att utveckla sina olika verksamhetsområden än hittills.

– Med tiden kommer varje telefonabonnent att ha rätt till en internetuppkoppling, det bör vara



ett politiskt rättesnöre, sa Ramón Linares, vice kommunikationsminister i en kommentar.

Mellan Miami och Cancún (Mexiko) går det en underjordisk fiberoptisk kabel som passerar bara 32 kilometer utanför Havannas strandpromenad. En enkel match att göra en ”gren” i kabeln till Kuba, om det inte vore för den kriminella blockaden mot Kuba.

I stället går USA:s statspolitik ut på att konspirera. En CIA-agent som formellt är anställd på USAID, greps förra året av den kubanska säkerhetstjänsten när han distribuerade både satellittelefoner som avancerad datautrustning till kubanska kontrarevolutionärer som av västmedier nu kallas för ”bloggare”, menar Percy Alvarado, en kuban och författare som upprättat en blogg som heter ”En Blogg för Revolutionen”.

I stället för att följa FN:s generalförsamling uppmaning om att avbryta blockaden har CIA intensifierat sina aktioner mot Kuba som anklagas för att inte tillåta kubanerna att ansluta sig till nätet.

I själva verket är det USA:s blockad som står i vägen. Sedan 2009 går det inte att använda Microsoft Messenger (MSN) på Kuba, och nyligen blockerade Google den kubanska webbsidan Cubadebate från Youtube.

– **Vi kan inte ha handel eller utbyte med USA-företag.** Det är ingen teknologisk fråga, det är en ekonomisk blockad som uttrycks på detta sätt, säger viceministern Ramón Linares med en luttrad min till tv-kanalen Telesur.

Men 20 radiostationer och en tv-kanal i Miami sänder sedan år 2003 mot kubanskt territorium 24 timmar om dygnet på kubanska frekvenser. Dessa operationer är fullständigt rättsvidriga enligt internationell rätt men i blockadens namn är allt legitimt.

Men nu bryter revolutionen nya marker med Kabeln från Venezuela, ett bevis på att Latinamerika och Karibien inte längre går i Onkel Sams fotspår.

**Dick Emanuelsson**

## **Den gamla kärran ska lagas**

16/3 2011

Kuba genomför nu stora ekonomiska reformer. Bristande effektivitet, slöseri och korruption bekämpas. En halv miljon statsanställda ska ut i andra jobb i den privata sektorn eller i jordbruket. Målet med förändringarna är inte att överge socialismen utan att utveckla den och höja det kubanska folkets levnadsstandard. Från Havanna och Santa Clara skildrar Nils Littorin möten med kubaner i denna omtumlande tid.

En söndag eftermiddag i ett av Havannas livliga arbetarkvarter kämpar två killar med en gammal amerikanare. De skruvar och lagar, en kryper ner under karossen så att bara stövlarna sticker ut medan den andre böjer sig ner i den jättelika motorhuven och det ser ut som om han ska slukas. Bilen är från 1957, två år innan revolutionen segrade och ägaren flydde landet.

– Men den rullar än! säger Alberto stolt och torkar svetten ur pannan. Visst får jag ta ett kort på den gamla skönheten.

Ett paradiset för bilentusiasten och för de två miljoner turister som årligen besöker landet men kubanerna själva är trötta på att vara fattiga. Alla man talar med, såväl flammande röda kommunister som politiskt ointresserade eller rabiata antikommunister vill ha förändringar. Den minsta gemensamma nämnaren är ett materiellt bättre liv. Mer pengar i plånboken för att tala ren svenska.

I Santa Clara (Che Guevaras stad med ett monumentalt revolutionsmuseum där han också är

begravd) sitter Esteban Cabrera och väntar på en trippel bypassoperation. När han var frisk var han bostadsområdets representant i Poder Popular (Folkmakten), stadens kommunfullmäktige. Nu sviktar hälsan men inte den socialistiska övertygelsen.

– **Det vore ingen vidare ideologi jag hade** om jag övergav den bara för att vi har det tufft ekonomiskt, säger han. Lyssna, jag är doktor i veterinärmedicin. Jag har fyrtio års yrkeserfarenhet, talar franska och en del tyska. Men lönen jag har räcker inte för att köpa en moped, som jag verkligen behöver. Ändå har jag revolutionen att tacka för allt jag äger, säger han och slår ut med armarna över vardagsrummet.

Denna dubbelhet till revolutionen är typisk. De enorma landvinningar som gjorts på hälsans, utbildningens och den sociala trygghetens områden är folk medvetna om och stolta över. Samtidigt är kubanerna besvikna över att jämt ha ekonomiska problem.

– Det är en brist på kontroll, en brist på disciplin och en brist på effektivitet i vår ekonomi, säger Esteban Cabrera och lånar orden från finansminister Mauricio Murillos inledning till parlamentets tredagarsdiskussion om Kommunistpartiets förslag till ekonomiska förändringar.

– Stora besparingar kan göras genom att effektivisera. Inom jordbruket till exempel. Det händer att böndernas skördar ruttnar för att de statliga transporterna inte fungerar. Som Raul Castro sa så har vi över trettio statliga direktiv som reglerar priset på jordbruksprodukter. Detta måste vi ordna. Ett av många positiva initiativ har varit närproduktionen som har sparat oss miljontals dollar i bränslekostnader.

**I Kuba talas det lika mycket om att spara** som i Sverige. Spara el, spara bensin och spara vatten. Att flytta produktionen av mat närmare konsumenterna är en av flera sparplaner. Det som nationalekonomin kallar import-substitution är en annan. Trots en av världens bästa jordar importerar Kuba 70 procent av sina matvaror, vilket tär hårt på den ansträngda ekonomin.

Hur har det blivit så? frågade sig Raul Castro självkritiskt: ”Vi åkte till Vietnam efter det imperialistiska angreppskriget och lärde dem odla kaffe. Idag importerar vi kaffe från Vietnam och de är en världsledande kaffeproducent. Vill vi dricka kaffe i framtiden måste vi odla det själva”.

En halv miljon statsanställda sägs upp från ”uppblåsta” statliga arbetsplatser, ställen med alldeles för många anställda jämfört med vad som finns att göra. Annars riskerar Kuba ”att sjunka ner i avgrunden”, sa Raul Castro för att illustrera vikten av reformerna. De ska bli egenföretagare eller ta anvisat arbete i till exempel jordbruket.

– Det är många människor som vant sig vid en livstidsanställning och försörjning hos staten. Nu sägs de upp alla på en gång. Vi kubaner saknar måttfullhet. Befrielsekämpen Maximo Gomez sa att ”kubanen når antingen inte ända fram eller så går hon över gränsen”.

**Det svenska ordet lagom saknas** i såväl vokabulären som i samhället. Folkets temperamentsfulla, nästan desperata karaktär avspeglas i politikens tvära kast. Förut var det kriminellt för andra utom staten att anställa, idag ses småföretagen som en avgörande del i planen att rädda ekonomin.

Kockparet Michel och Yaniris är positiva till den ekonomiska liberaliseringen. Michel har många års erfarenhet från ett av Havannas lyxhotell och tänker öppna en liten restaurang. Han vet ett bra hörnlag för att hyra där många passerar. Men att betala skatt och redovisa inkomster och utgifter verkar krångligt och dyrt. Yaniris å andra sidan tänker klamra sig vid sin fasta anställning på en arbetsplatsrestaurang.

– Man vill ju inte vara utan jobb när den här röran är över, säger Yaniris.

– Varför ska staten ansvara för frisörsalonger, skomakare eller små restauranger? säger Michel. Staten har viktigare saker att koncentrera sig på, skolan och sjukvården till exempel.

Efter Sovjetunionens fall förlorade Kuba 80 procent av sin utrikeshandel och USA:s blockad slog till med full kraft. Då öppnades upp för en del småföretagande. Som pizzaförsäljare och små privata vandrarhem. Men detta sågs av Fidel Castro som en tillfällig eftergift åt kapitalismen. Småföretagarna betraktades som främmande svulster på den socialistiska samhällskroppen och många gav upp. Denna gång är det annorlunda, menar Esteban Cabrera.

– Det blir ett ärligt sätt att tjäna pengar, och ingen kommer att titta snett på dem. Vår alltför stora svarta marknad kommer att bli vit, och de kommer att betala skatt. Det är ett steg framåt, inte bakåt, slår han fast och fortsätter:

– Men vi ska inte tillåta koncentration av egendom. Var den exakta gränsen ska gå får framtiden utvisa. Vi har slagit in på en okänd väg.

**När Raul Castro valdes till president** började han tala om förändringar: ”Kuba ska aldrig mer kallas för det enda land som man kan leva i utan att arbeta”, ”För att ha mer måste vi producera mer”,

”Ekonomi är den viktigaste uppgiften för alla kadrer inom partiet och folkrörelserna” är några citat som lyfts fram i propagandan.

Ett svåröversatt skämt som cirkulerar om bröderna Castro lyder: ”Det Fidel gav tog kinesen (Raul har lite sneda ögon...) tillbaka.” Raul står för åtstramningar, effektivitet och sparande, och samtidigt för en kompromisslös kamp mot korruption och misskötsel av allmänna medel. Ingen som missköter sitt uppdrag sitter säker. En rad ministrar och höga chefer har fått sparken för att de inte varit tillräckligt effektiva, korrumpierade eller uppträtt oetiskt.

En effektiv planhushållning med de knappa resurser som finns är ett måste. ”Jag blev inte vald för att återupprätta kapitalismen, utan för att utveckla socialismen”, sa Raul Castro i ett tal före nyår.

**USA:s blockad har verkligen ”lyckats”.** Runt 100 miljarder dollar beräknar myndigheterna att blockaden kostat hittills under 49 år.

– Utan blockaden skulle vi kanske ha ett paradiset, nästan i alla fall, ler Esteban Cabrera.

Ett kubanskt talesätt lyder: ”Här finns ingenting men du kommer aldrig att sakna något.” Under vårt samtal tittar flera grannar in för att säga några vänliga ord, kolla om han behöver något. Kärleken, gemenskapen och solidariteten har USA:s regering inte lyckats knäcka.

– När jag fick min infarkt störtade en granne, en läkare, fram och tog mitt blodtryck. En annan slängde vad han hade för händerna och körde mig till sjukhuset. Du förstår, vi är som en kropp. Kommunist eller inte. Om du sticker dig i armen så strömmar blodceller och vita blodkroppar dit. Om en av oss blir angripen så rusar alla andra dit för att försvara henne. Det var det som hände i Playa Giron (USA:s misslyckade invasion av Grisbukten 1961).

– Vi kubaner kan ha olika åsikter om politik, men det är vi som har rätt att kritisera och förändra. Jag skulle aldrig få för mig att tala om för dig och dina svenska kompisar vad ni ska göra. Än mindre bestraffa dig med en blockad om du inte lyder! säger Esteban Cabrera.

**I Havanna börjar det bli kväll.** Vågorna från Florida Straits som under dagen piskat strandpromenaden Malecon har lagt sig. Natthimlen fylls av ljuv musik något kvarter bort. Albertos gamla amerikanare är färdiglagad för den här gången. De provar tändningen... jodå den puttrar, trots allt.

*Nils Littorin*

## På ekojordbruk i Kuba

11/4 2012



Överallt i städerna och deras utkanter lägger vi märke till vi de långsmala odlingsbäddarna med prydliga rader av prunkande grönsaker i färgskalans alla gröna nyanser. Under vår rundresa på Kuba i månadsskiftet februari, mars i år ser vi de omtalade stadsodlingarna som fört fram Kuba till en ledande position vad gäller hållbart, koldioxidneutralt jordbruk. Hur kommer det sig då att det relativt fattiga, lilla Kuba satsat och nått sådana framgångar inom ekologisk odling?

För att förstå den snabba omställningen inom det kubanska jordbruket under den senaste tjugoårsperioden måste vi gå tillbaka 50 år i tiden.

Efter revolutionen år 1959 införde USA en omfattande blockad mot landet. Blockaden bidrog till att driva Kuba allt närmare Sovjetunionen. Sovjet köpte Kubas socker och försåg i gengäld landet med en lång rad varor, allt från olja till spannmål. För Kuba blev detta ett välkommet tillskott, men det bevarade också landets ensidiga inriktning på sockerproduktion.

År 1991 kollapsade Sovjetunionen och Kuba blev i ett slag av med 90 procent av sin oljetillförsel. För jordbrukets del försvann också möjligheten att importera konstgödsel, bekämpningsmedel och reservdelar till maskinparken.

Detta innebar inget mindre än en katastrof. Landet importerade vid denna tid hela 80 procent av sina livsmedel och svält hotade befolkningen. Regeringen införde den så kallade specialperioden, Periodo Especial, och uppmanade befolkningen att hålla ut, lita till egna krafter och utveckla ett jordbruk oberoende av fossila bränslen och kemikalier för att säkra tillgången på livsmedel i den helt nya situationen. Man blev helt enkelt tvungen att börja odla utan olja, konstgödsel och bekämpningsmedel.

**Redan år 1987, bland annat** efter inspiration från kinesiska gästarbetare som startat egna grönsaksodlingar, hade kubanerna börjat med trädgårdsodlingar, så kallade huertos i liten skala.

Under specialperioden beslöt man att satsa stort. Man utvecklade en metod med upphöjda odlingsbäddar som är omkring en meter breda och cirka 30 meter långa. På ödetomter, i parker och på annan outnyttjad mark skapades dessa nya organoponicos som kubanerna kallar sina stadsodlingar. Genom närheten till konsumenterna minimeras transportbehovet. Genom växelbruk och tillförsel av kompostmaterial bibehåller man jordens bördighet. Insektsangrepp och växtsjukdomar hålls tillbaka med biologiska metoder.

Staten ställer mark till förfogande och många av odlingarna drivs kooperativt där medlemmarna delar på överskottet. Staten bidrar också med forskning, utbildning och rådgivning. Man tar fram nya fröer och sorter som är anpassade till Kubas klimat och jordmån. Idag odlas minst 25 olika sorters grönsaker och de nya metoderna har fått avkastningen att öka stort och den fortsätter att stiga i takt med nyvunna erfarenheter.

Odlingarna är förstas i första hand ett sätt att trygga livsmedelsförsörjningen, men de har också blivit ett socialt projekt. Odlarna sammansvetsas av sitt gemensamma arbete. De får all uppmuntran av samhället och känner stolthet att kunna bidra till landets utveckling. Odlandet har också släppt loss lokala initiativ och nytänkande.

Under vårt resa på Kuba besöker vi ett stadsjordbruk i staden Cienfuegos. Det är ett litet kooperativ med namnet Organopónico T-15 och när vi kommer håller tomatkörden just på att bärgas.

Vi guidas runt av Rosberto Gonzalez och ledaren för kooperativet Juliesci Rodriguez. Rosberto är agronom och specialist på organisk odling och hållbar utveckling. Han samordnar och ger råd till de olika stadsodlingarna i provinsen. Rosberto berättar att det finns 306 stadsodlingar i provinsen och av dessa ligger 71 odlingar i själva staden Cienfuegos. På denna odling arbetar 15 personer. Periodvis kan arbetsdagarna bli långa, men efter kubanska förhållanden är förtjänsten god.

**Vi känner igen de långsmala odlingsbäddarna** och solkänsliga grödor skyddas av en skuggande väv, medan andra med tåligare växter ligger öppna. Gödsel från djur, rester från sockerproduktionen och annat organiskt material läggs i en maskkompost som ger ett mycket näringsrikt jordförbättringsmedel. Odlingsmetoderna och de minskade transporterna gör bruket hållbart med minimala koldioxidutsläpp.

Man tillämnar en helhetssyn vad gäller skadeinsekter och växtsjukdomar. Rosberto beskriver hur färgfällor, rovinsekter, avskräckande växter och växtbaserade, nedbrytningsbara bekämpningsmedel används efter behov eller kombineras. Innan vi går in i odlingen får vi trampa först i formol och därefter i kalk för att hindra att vi för in insektsägg och svampsporer i odlingen.

Odlingarna syftar till att ge närproducerade grönsaker till stadsbefolkningen och till skolor, dagis och sjukhus. Konsumenterna finns alltid nära odlingarna. Rosberto berättar också om de ödeläggande orkaner som regelbundet drar in över Kuba. Orkanerna är ett verkligt hot mot odlingarna men om en odling ödeläggs är produktionen igång igen efter 45 dagar.

Juliesci demonstrerar en maskkompost. Komposten måste skuggas mot värme och uttorkning och nedbrytningen tar tre månader. Nytt organiskt material tillförs var tionde dag. Materialet är djurgödsel, rester från sockerproduktionen och från de egna odlingarna. Efter nedbrytningen täcks komposten med ett finmaskigt nät och organiskt material läggs ovanpå. Då kryper maskarna upp i det nya materialet och detta kan lyftas bort och maskarna kan på så sätt överföras till en nystartad kompost. Kvar i den gamla komposten blir de näringsrika resterna efter maskarnas verksamhet.

**Kuba satsar stort på forskning** och utbildning och stimulerar ungdomar att söka sig till de

nya formerna för odling. Vid ett besök på en högstadieskola frågar vi ungdomarna i en klass vad de vill arbeta med i framtiden är det några som svarar att de vill arbeta inom livsmedel och odling så budskapet har tydligen nått fram.

Odlingarna stöds och uppmuntras på olika sätt av samhället. Mark ställs till odlarnas förfogande. Och exempelvis finns bara i Havanna 60 rådgivningscentraler där odlare kan få råd för sitt odlande.

Under de senaste 15 åren har kubanerna allt mer fått upp ögonen för växternas betydelse och odlingens fördelar. Nu odlar man inte bara av tvingande nödvändighet utan också för alla de fördelar stadsodlingarna ger. Växterna ger inte bara ett tillskott på matbordet utan gör också städerna vackrare, grönare och behagligare.

Utan tvekan skulle den kubanska odlingsformen kunna spridas i världen och ge ett betydelsefullt livsmedelstillskott inte minst till fattiga människor och kubanerna delar gärna med sig av sina nyvunna kunskaper.

Kuba är idag ett unikt exempel på ett land med hög nivå på folkhälsa och utbildning där invånarna garanteras en rimlig levnadsstandard utan att utarma sina naturresurser. Världsnaturfonden utsåg år 2006 Kuba till världens enda hållbara land.

*Bo Brinkhoff*

## Utmaningar och optimism i Kuba

13/7 2012



800000 kubaner har trotsat den dallrande hettan i huvudstaden Havanna för att tåga mot Revolutionstorget på 1 maj.

Proletärens Anna Artén, som sedan drygt 20 år regelbundet besökt Kuba, kan nu rapportera om en positiv förändring på den socialistiska ön. De ekonomiska reformerna som Proletären i flera år beskrivit har nu börjat ge resultat, och samhället genomsyras av en positiv energi. Samtidigt finns stora utmaningar kvar.

För tre år sedan rapporterade jag från ett Kuba som präglades av frustration och stor ovisshet



inför framtiden.<sup>1</sup>

Folk väntade på de förändringar som regeringen utlovat och delvis hade börjat införa, tills processen avstannade på grund av den svåra ekonomiska situationen som uppstått.

Landet drabbades av flera förödande orkaner och undgick inte heller den globala ekonomiska krisen. Idag är läget helt annorlunda. Nu genomsyras samhället av en positiv energi.

**Vad har då hänt?** Den länge uppskjutna partikongressen hölls förra våren och inför den inbjöds hela det kubanska folket att delta i debatter som fördes på arbetsplatser, i bostadskvarteret och i massmedia.

Diskussionsunderlaget – Förslag till riktlinjer för den ekonomiska och sociala politiken – innehöll 291 förslag till förändringar, men utökades till 300 efter tre månaders debatter.

69 procent av förslagen genomgick förändringar genom strykningar eller tillägg. Ett av de viktigaste besluten rörde nedskärningen av statligt anställda, från 85 procent till 65 och samtidigt tillåta kooperativ, fler egenföretagare och nu med tillstånd att ha anställda, att dela ut jordbruksmark, utöka jordinnehavet för framgångsrika bönder, tillåta försäljning av bilar, motorcyklar, hus och lägenheter.

Omkring 85 procent av kubanerna äger sina bostäder men har tidigare bara haft rätt att byta boende och då bara efter en lång byråkratisk process som inbjöd till mutor och korruption. Nu krävs det bara att parterna går till en notarie för att legalisera bytet. Idag kan du också skänka bort, sälja eller hyra ut din bostad.

En person som lämnar landet kan nu sälja eller överlåta sin bostad till en släkting. Tidigare konfiskerade staten bostaden. Nästan 3000 bostäder och motorfordon bytte ägare genom försäljning under januari-mars.

Ytterligare 10600 bostäder och 6800 bilar gavs bort till nya ägare.

Samtidigt som hundratusentals statligt anställda blev överflödiga öppnade man upp för fler enmansföretag och för deras rätt att ha anställda och för möjligheten att kunna starta kooperativ.

Idag finns det över en halv miljoner personer både i städer och på landsbygden som arbetar privat och det sjuder av energi och småskaligt företagsamhet.

I varje kvarter hittar man någon som säljer kaffe, saft, glass, cykeldelar, antikviteter, schampo, skruvar, muttrar, barnkläder, hembrända cd-skivor eller kastruller. Oftast genom ett fönster eller i porten.

De som har en stor terrass framför sitt hus kan ha frisörsalong där, skomakeri eller annan serviceverksamhet. Ägarna till stora koloniala lägenheter förvandlar vardagsrummen till konstgallerier, speciellt i turiststäder som Trinidad och Cienfuegos.

Var får de varorna ifrån? En del kommer från saker man haft i hemmet, en del tillverkar man själv och andra köps från hårdvalutaaffärerna och säljs dyrare. På den stora konsthantverksmarknaden i Havanna hittade jag de vackra duschdraperierna som var slut på Konstmuseets lilla affär. Försäljaren skulle ha 25 CUC och när jag protesterade och sa att priset var 8 CUC, fick jag till svar att det stämde men att eftersom han hade köpt upp alla draperierna i Havanna så var det hans pris som gällde.

En annan bra affär är att tigga tvålar och pennor av turister som man sen säljer för ett bra pris.

**De många gatuförsäljarna** är ett nytt inslag i stadsbilden. Över 42000 har fått tillstånd att

---

<sup>1</sup> Se artikelsamlingen [Proletären rapporterar från Kuba](#).

sälja tårter, kakor, hamburgare, smörgåsar, karameller, pizzor och andra tillagade livsmedel. I ett tropiskt klimat ställer detta höga krav på hygien och i varje kommun erbjuder man därför kurser i hantering av livsmedel.

Man har också utbildat 2000 livsmedelskontrollanter. Egenföretagarna kan också gå kurser i bokföring och i skattefrågor.

Överallt träffar man på vagnar som är fulla med bananer, papaya, mamey, ananas, sallad och grandiosa kålhuven. Konkurrenten är hård. Ibland står tre försäljare i samma gathörn. Varorna kommer ibland från små egna odlingar på en bakgård eller i utkanten av stan, men det mesta köps från bönder som i första hand ska uppfylla sin kvot till staten och sedan sälja det som blivit över.

Ett annat inslag i gatubilden är de säkert tusentals ”nya” gamla amerikanare som dykt upp det senaste halvåret. De flesta fungerar som privattaxi för både kubaner och turister. I väntan på den ekonomiska öppningen som skulle ge ägarna möjlighet att köra taxi har bilarna stått under en presenning eller i ett garage i många, många år. De har varit för dyra att köra och bara används av sina ägare då det varit absolut nödvändigt.

Nu rullar de över hela Kuba. En del är minutiöst renoverade och lacken glänser i solen. Andra är lika risiga som de varit de senaste 30-40 åren. Men de rullar!

Tidigare har det funnits kooperativ inom jordbruket men nu tillåts de inom andra näringar. Statliga frisörsalonger eller kaféer som inte varit lönsamma erbjuds nu till enskilda som går ihop i kooperativ. De betalar hyra för lokalen med inredning och behöver inte starta sin verksamhet med dyra investeringar i utrustning.

**Alla som varit i Kuba vet** vilken brist det är på byggnadsmaterial och det är ett av de stora problem som regeringen lovat att råda bot på. Och det var glädjande att se nyuppsatta skyltar med ”Försäljning av byggnadsmaterial” lite överallt och det viktigaste: det fanns material att köpa och ibland till och med för kubanska pesos.

De allra fattigaste familjerna är utlovade byggresurser till starkt subventionerade priser.

Men problemen är fortfarande många. Tidningen Granma har varje fredag ett helt uppslag med avslöjanden, frågor och anklagelser. Ofta gäller det byråkrati och korruption. Varor som försvinner innan de kommer till beställarna som stått på turordning. I en insändare frågar Perez Garcia varför CDR-kommittéerna inte längre samlar in återvinningsmaterial som glas- och tomburkar.

Svaret kom dagen efter. Det finns idag 340 statliga uppköpare av sådant material och cirka 5500 personer som har tillstånd att samla in och sälja detta till uppköparna. Därför har man dragit ner den månatliga hämtningen i kvarteren och i stället görs en insamlingskampanj en gång i kvartalet. Burkinsamlarna är ofta pensionärer. De sitter i en portuppgång eller på trottoaren och plattar till burkarna med något hemmagjort verktyg. De får 8 kubanska pesos för ett kilo, vilket är ungefär 103 burkar.

**Jag hör det av** många utanför Kuba. Är landet på väg till kapitalism?

– Neej, skrattar Osmany, kypare på hotellet där jag bor. Vad vi kubaner vill är att kunna ha ett bra boende, kunna reparera vår lägenhet eller bygga till vårt hus, kunna äta gott, klä oss snyggt, gå på disko eller kanske till och med bo på hotell en helg.

Och det är många kubaner som har råd att äta på restauranger eller ta in på hotell där man betalar med CUC. Det är också möjligt att hyra in sig på en dag på ett hotells pool och få en stor lunch för 10 CUC per person.

Men ibland blir det konflikter. Personalen på Hotel Faro Luna utanför Cienfuegos är mäkta



upprörda på måndag morgon när jag kommer ner till frukost. Ett sällskap på tio personer hade varit där dagen innan, men vägrat att gå när tiden var ute klockan fem på eftermiddagen. Skrik och oförskämdheter mot personalen. Dessutom visade det sig att de skruvat ner delar av inredningen på allmänna toaletten och tagit de med sig.

– Dom här är obildade skurkar och banditer! Dom har inte fått sina pengar på ärligt sätt! sa kyparen upprörd.

Vilka har gott om pengar? De som håller på med fiffel och båg i olika hög grad, de som får dricks inom turismnäringen eller pengar från släktingar utomlands.

Anställda inom prioriterade områden som de som till exempel arbetar i gruvor, på tobaksfabriker eller i hamnen får en del av sin lön i CUC.

Privata rumsuthyrare tjänar också en bra slant liksom jordbrukare. En bonde kan tjäna mer än dubbelt så mycket som de inom de högst betalda yrkena, vilket är en unik situation i Latinamerika där de flesta bönder tillhör de fattigaste.

Alltfler kubaner ansöker om jordbruksmark och sedan beslutet att låna ut mark till privata bönder, kooperativ och stadsbor, har 1,4 miljoner hektar utdelats, vilket är 20 procent av den odlingsbara jorden. Jag märker det i landskapsbilden när jag åker runt på landsbygden: alltfler igenväxta fält är nu uppodlade eller upplåtna för djuruppfödning.

**Folk är i allmänhet nöjda med** den ekonomiska öppningen, fast priserna är fortfarande för höga i förhållande till lönerna, säger många.

Några vänner till mig klagade också på att handeln var för anarkistisk, att det måste bli mer kontroll och organisation av inköp och försäljning. De efterlyste statliga grossister för alla slags varor. Anita, lärare på universitetet i Cienfuegos och medlem i Ungkommunisternas förbund säger:

– Den ekonomiska öppningen ger ungdomarna hopp och idéer om framtiden. Många kubaner stimuleras nu att arbeta för det finns så mycket mer att köpa. Jag ser inga risker med kapitalistiska tendenser, som många utanför Kuba skriver om. Alla tillstånd ges ju av staten, så det finns en kontroll så att inte allt spårar ur. Och privatiseringen av ekonomin gäller ju handel- och servicenäringar på basnivå, inte produktionsmedlen eller skola och sjukvård.

**Något som upprör de** kubanska sinnen är de senaste årens stora korruptionsskandaler där personer på högt uppsatta positioner är involverade, också regeringsmedlemmar och utländska storföretagare.

Tre kubaner, som har namngivits i kubanska media, anklagas för förfälskningar på 5 miljoner dollar från den tid de arbetade på Internationella Handelsbanken (BICSA). De sitter häktade i väntan på rättegång nu i sommar.

Andra stora kubanska företag som drabbats är telefonbolaget ETECSA, där sex personer i högsta ledningen fängslats. Det spekuleras i om deras fiffel också ligger bakom det faktum att fiberkabeln från Venezuela, som kom för över ett år sedan, ännu inte börjat fungera.

I Matanzas har en kuban som bor i Mexico lyckats skapa boskapsuppfödning i stor skala och gjort sig en förmögenhet genom att sälja boskap och mjölk till statliga företag och turisthotell. Anställda i jordbruksministeriet är inblandade. Det blir rättegång nu i sommar.

Många av de inblandade är vuxna barn till personer i partiet eller regeringen eller med kontakter till sådana och har haft höga positioner i samriskföretag och de har ansett sig oantastliga som de pappas pojkar de är.

Några skapade ett privat flygbolag inom Cubana de Aviación, det statliga flygbolaget, andra ett privat exportföretag för nickel och cigarrer. Det handlar om miljarder dollar som de kunnat

plocka åt sig. Stöld från det kubanska folket!

När Raul Castro sa: "Ingen kuban står över lagen" så menade han det också och det dröjde inte länge förrän mängder av dessa satt inom lås och bom. Straffen kommer att bli hårda. En del har redan namngivits i media och snart kommer man att släppa namn och alla detaljer runt deras skumraskaffärer, har Raul Castro lovat.

Korruption finns över hela världen, också i Kuba. Men skillnaden är kanske som BBC:s kubakorrespondent, Fernando Ravsberg skriver:

"Korruption i andra länder får korruptionen i Kuba att verka som en barnlek. Och vad jag tycker är mycket intressant är att den kubanska regeringen faktiskt har beslutat att ta till drastiska kirurgiska ingrepp och att de gör det offentligt. De anklagade kommer att rannsakas och dömas som vanliga kriminella."

**Innan jag lämnar Kuba för den** här gången firar jag första maj i Havanna. I stället för att sitta på läktaren för inbjudna gäster som alltid tidigare, tackar jag ja till hotellstäderskans inbjudan att marschera med hotellets personal.

Det är fyra gäster till som nappat på inbjudan och vi samlas klockan fyra i gryningen i foajén tillsammans med de anställda som inte är i tjänst. Stämningen är hög. Man skrattar, skämtar, tar salsasteg, hjälps åt att bära ut stolar till den skraltiga minibussen som tar oss i tre omgångar nära samlingsplatsen.

Väntan blir lång men inte långtråkig. Detta är en festdag för kubanerna. Klockan halvvåtta startar Hälsovårdsministeriet avdelning demonstrationen. Längst fram bär de banderollen med årets paroll: Bevara och förbättra socialismen. Sedan var det vår tur i Turistministeriets avdelning. Mitt hotell hade en enorm kubansk flagga som alla slogs om att få bära.

Förra året började fackföreningarna värva medlemmar bland egenföretagarna och 80 procent har anslutit sig. I år deltog de för första gången i 1 majfirandet som ett kollektiv. I takt med congastrummor och salsamusik dansade 800000 människor fram och slagorden avlöste varandra. Viva Cuba! Viva el socialismo! Vilken fest!

## **Så ska Kuba stärka revolutionen**

4/8 2012

Proletären har under flera år beskrivit Kubas försök att komma ur landets ekonomiska problem. I våras beslutade Kubas Kommunistiska Partiets sjätte kongress om en rad riktlinjer för förändring av ekonomin. Nu har Kubas nationalförsamling antagit riktlinjerna, och Proletären resonerar här om de förändringar som sker i Kuba.

I presidents Raul Castros tal till nationalförsamlingen den 1 augusti kunde han konstatera att Kubas BNP har vuxit med 2,9 procent under 2010, men att det fortfarande finns stora problem i jordbruket och industrin.

De förändringar som redan börjat genomföras har varit positiva, men det är bara början och det finns mycket kvar att göra, kunde Raul Castro konstatera.

I april i år antog PCC:s sjätte kongress riktlinjer för ekonomiska förändringar i Kuba. Kongressdebatten hade föregåtts av ett stort nationellt rådslag, där en mängd förslag och riktlinjer för en ekonomisk förändring diskuterades i nästan ett halvår bland Kubas många olika massorganisationer.

Både nationalförsamlingen och sjätte kongressens beslut ska betraktas som nya steg i de ekonomiska och sociala förändringar som sker i Kuba.

Det går inte att sticka under stol att Kuba sedan länge har problem framförallt med ekonomin och produktiviteten.

Det gör inte heller Kubas ledning, utan redan 2005 sa Fidel Castro i ett tal att ”ingen har lyckats förstöra vår revolution, men vi själva kan göra det”, då syftades på den låga produktiviteten, korruption och svarthandel.

**Så vad innebär förändringarna?** I grunden handlar det om att öka produktiviteten, och öka den statliga sektorns intäkter, samtidigt som det skärs ner i utgifterna. Allt för att behålla den sociala välfärdens kvalitet och utbredning, samtidigt som den materiella standaren höjs för kubanerna.

En rad åtgärder har eller kommer att genomföras för detta.

Kanske den mest omtalade är att minskningen av statligt anställd personal. 500000 anställda ska bort, och tanken är att de istället ska kunna bli sk cuenta propistas, ungefär egenanställda. Detta har funnits långt tidigare i Kuba, men blev under specialperioden tillåtet i fler branscher.

Antalet som var självanställda ökade långsamt, och det fanns mycket restriktioner kring anställningsformen.

Efter femte partikongressen 1997 utökades restriktionerna återigen.

**Nu är antalet områden där** det är tillåtet med egen verksamhet långt fler och restriktionerna färre. I Proletären nr 2 2011 kunde vi rapportera om hur detta redan färgar Havannas gatubild där försäljare bjuder ut sina varor, och nya restauranger växer fram.

I mångt och mycket handlar det om en legalisering av tidigare svarthandel, och att samhället genom beskattning nu kan få större inkomster för det.

Antalet cuenta propistas har på senaste tid ökat närmast explosionsartat. Sedan regeringen tillät det i ytterligare områden hade i början av juni 309728 personer startat upp den här typen av verksamheter.

En ytterligare stor förändring är att det nu är tillåtet att anställa andra i den egna verksamheten, vilket redan har börjat tillämpas. I slutet av april i år var det 38704 kubaner som blivit anställda i dessa småföretag.

De kubaner som är självanställda får ta del av den offentliga välfärden på samma sätt som andra, och samma tillgång till de sociala rättigheterna, så som föräldraledighet.

Det har införts ett system som kan liknas vid vår vinstbeskattning och arbetsgivaravgifter. Ambitionen är också att staten ska ge krediter till de som vill starta nya verksamheter.

Förhoppningen är alltså att dessa åtgärder ska minska statens utgifter, samtidigt som tjänstesektorn ökar och utbudet av varor och tjänster blir större.

**Det förslag som väckt starkast** reaktioner rör ransoneringskortet, som har garanterar varje kuban baslivsmedel i stort sett gratis. Det systemet har varit nödvändigt för att Kubas invånare ska kunna leva på sina låga löner, men ransoneringskortet har också skapat problem.

Ransoneringssystemet fungerar så att mängden livsmedel är lika för alla, oavsett vilka behov som finns. Som ett absurt exempel så fick alla kubaner cigaretter via ransoneringskortet tills gratistobaken togs bort i september 2010.

Ransoneringskortet har också gjort det möjligt för en del kubaner att helt enkelt inte arbeta – i ett läge när produktiviteten måste höjas.

Dessutom ger den lika ransoneringen upphov till svarthandel och korruption.

Det talas nu om en offensiv mot korruptionen på Kuba som har funnits på alla nivåer i landet. Det har inte heller stannat vid tomma ord, utan Raul Castro har utan pardon avskedat ministrar som inte skött sitt uppdrag. Det mest kända fallet var när utrikesminister Felip Perez Roque och inrikesminister Carlos Lage fick lämna sina uppdrag.

Den sista juli gick det att läsa i Granma att tio chefer inom Kubas flygbolag och läkemedelsindustri blivit dömda till fängelse för korruption. Fallet handlade om mutor från utländska företag.

En ytterligare förändring är att det ska bli lättare för kubaner att sälja och byta sin bostad och bil, vilket har varit i stort sett omöjligt tidigare. För att reglera detta införs en beskattning på vinsten vid försäljning.

**Kubas kanske största** problem är jordbruket. Kuba, som är ett jordbruksland, importerar ungefär 70 procent av landets livsmedel och matimporten kostar mer än 1 miljard dollar om året.

Det är naturligtvis en orimlig situation, och ett problem som måste lösas. För att komma tillrätta med den låga livsmedelsproduktionen har jordbruksmark som ligger i träda börjat arrenderas ut till privata brukare som sedan säljer livsmedel till staten.

Förändringen har inneburit en ökning av livsmedelsproduktionen, även om det fortfarande finns stora problem.

**Raul Castro har varit mycket tydlig** med att ingen kuban kommer lämnas åt sitt öde, men att det offentliga stödet måste ges till de som behöver det.

– Ingen i ledningen skulle komma på tanken att i ett slag avskaffa ransoneringssystemet utan att först skapa förutsättningar för detta, genom andra förändringar för att öka produktiviteten i arbetet, uppnå en stabil produktionsnivå och ett utbud av basvaror och tjänster till priser som är överkomliga för alla, sa Raul Castro i ett linjetal till kongressen.

Lösningen på detta problem är tätt sammankopplat med tanken om avskaffandet av det dubbla valutasystemet, som skapar stora problem i landet, samtidigt som ekonomin är beroende av den konvertibla peson.

En förutsättning för avskaffandet av den konvertibla peson är en kraftig höjning av lönerna, och för att det ska lyckas är man tillbaka till problemet med arbetsproduktiviteten inom den samhällseliga produktionen.

Problemet med produktionen handlar inte bara om enskilda arbetares produktivitet, utan även en byråkratisk planering som varit alltför centralt styrd, utan kunskap om regionala behov och initiativ.

Nu föreslås det att regionala ledningar och enskilda företag ska få större beslutanderätt, men att en central planering av produktionen bibehålls.

**På sjätte kongressen** diskuterade PCC också självkritiskt sitt eget arbete, där Raul Castro kritiserade den fortsatta sammanblandningen av stat och parti.

– Det måste sägas tydligt att beslut tagna av kongressen och andra ledande organ inom Partiet inte automatiskt blir lagar. Besluten är vägledningar av politiskt och moralisk natur, och det är regeringens uppgift att besluta om och hur de ska genomföras, sa Raul Castro.

Han sa vidare att man måste gå ifrån den outtalade regeln att för att inneha en ledande position i samhället måste personen vara medlem i PCC eller i ungdomsförbundet UJC.

Raul Castro skrädde inte orden när han tog upp problemen med för få kvinnor och färgade i ledande positioner.

– Det är verkligen pinsamt att vi inte har löst detta problem i mer än ett halvt århundrande. Detta skall väga tungt på vårt samvete.

Kongressen lyssnade på Raul Castros ord och valde en centralkommitté med ökad kvinnligt, nu 42 procent, och afrokubanskt inslag, nu 23 procent.

Det föreslogs också att personer på toppositioner i parti och stat måste avgå efter tio år.

**Egentligen är det inte konstigt** att Kuba drabbas av problem. Landet är en liten socialistisk ö som är avskuren från sin mest naturliga marknad, och utan en utvecklad industri eller rika naturtillgångar.

Det anmärkningsvärda är att socialismen överlevt så länge efter Sovjets fall (se faktaruta), vilket visar på det stora stöd som funnits och finns bland Kubas befolkning.

Dock har det krävt sitt pris, och den unga generationen som är född in i specialperioden, har förutom några år i mitten av 2000-talet, bara upplevt hur det blivit materiellt sämre.

De har inte upplevt hur revolutionen har dragit upp dem ur misär, gett dem utbildning, bostäder och ett värdigt liv. De minns inte det blomstrande 1970 och 80-talet.

Nu är läget så att även de som var med då, och de som minns, börjar bli trötta på den materiella bristen.

**Socialismen kan aldrig byggas** på materiell nöd, utan måste leverera ett bättre liv till sina medborgare. Något måste göras, det har alla varit överens om i Kuba.

Naturligt har det funnits en rädsla att gå ifrån socialismens principer, men det som påbörjats nu är en nödvändighet, annars riskeras hela socialismens överlevnad i Kuba.

Det innebär inte att socialismen som system och idé har misslyckats. Det är en felaktig syn på samhällssystem som inte misslyckas, eller lyckas.

Det handlar istället om en kamp mellan kapitalismen och socialismen, där socialismen på Kuba har fört en enastående kamp med små stridsmedel men med en stark moral. Nu har det dock inte gått längre, utan man tvingas retirera för att i framtiden kunna gå framåt när de allierade är fler och fienderna svagare.

Det är i ljuset av detta förändringarna i Kuba ska ses. Det är inte desperata åtgärder gjorda i alla hast, utan nödvändiga åtgärder som diskuterats fram under år för att säkerställa den socialistiska välfärdens överlevnad.

Det handlar också om att komma tillrätta med problem som inte direkt har med USA:s blockad att göra, så som den alltför byråkratiska styrningen av ekonomin, de kommunistiska inslagen i ekonomin som ransoneringskortet innebär, och den låga produktiviteten.

Det är problem som inte uppkommit nu, men delvis dolts av den ekonomiska högkonjunkturen under första delen av 2000-talet och de positiva effekterna som samarbetet med framförallt Venezuela har gett.

Det är nödvändigt att återgå till fördelningsprincipen som borde gälla under socialismen: ”Från var och en utifrån sin förmåga och till var och en efter sin arbetsinsats”, som Raul Castro påpekade i sitt tal till sjätte kongressen.

**Vad alla dessa förändringar** kommer att leda Kuba går inte att avgöra i nuläget. Förhoppningsvis kommer det att öka det materiella välståndet i landet, samtidigt som välfärden behålls intakt, men risken är stor att det också innebär ökade klyftor.

I diskussionen kring de ekonomiska riktlinjerna har det sagts att inte kommer tillåtas en koncentration av egendomen, men vad det innebär i praktiken är ännu oklart.

Vad framväxten av en privat tjänste- och jordbrukssektor sätter igång för processer, och hur Kubas ledning tacklar dessa, kan bara framtiden utvisa.

*Pär Johansson*

## Kommunister på Kuba i kampanj mot homofobi

26/ 7 2013

**Kubas kommunistiska parti** trappar upp sitt arbete mot homofobi. Sedan tidigare måste medlemmar enligt stadgarna motsätta sig rasism och sexism. På partiets kongress i januari 2012 lades homofobi till i stadgarna som oförenligt med medlemskap.

I ett dokument utskickat till alla partimedlemmar under våren 2013 uppmanas dessutom alla medlemmar att aktivt bemöta och konfrontera fördomar och diskriminering baserat på hudfärg, kön, religion, sexuell läggning eller härkomst.

Den kubanske bloggaren, kommunisten och hbtq-aktivisten Francisco Rodriguez skriver att utskicket är viktigt eftersom det inte bara räcker med dekret som fördömer homofobi utan det krävs kontinuerlig utbildning och informationsarbete, även av och bland partimedlemmar.

**Mariela Castro, ordförande för myndigheten** Nationella centret för sexuell utbildning, har tidigare flera gånger påpekat att byggandet av den kubanska socialismen är omöjligt utan en aktiv kamp mot homofobi och diskriminering. Varje år anordnas en kampanj, Nationella dagarna för kamp mot homofobin, mot homofobi och diskriminering på grund av sexuell läggning.

## De fem kubanerna äntligen fria!

18/12 2014



De fem är nu tillbaka på Kuba, här syns de tillsammans med president Raul Castro.

I går, onsdagen den 17 december, blev det klart att ”De Fem” äntligen är fria och kan återförenas med sina familjer och vänner. Ramón Labañino, Gerardo Hernandez och Antonio Guerrero kom till Kuba under onsdagen. Sedan tidigare finns René González och Fernando González i landet. Från Sverige gratulerar Kommunistiska Partiet det kubanska folket för att

deras kamp för att få hem sina fem hjältar nu lett till seger.

**Frisläppandet av ”De Fem”**, som suttit fängslade i USA med det enda ”brottet” att avslöja terrorplaner mot Kuba, är det första konkreta resultatet av USA:s uppmjukning i sin hårda politik gentemot Kuba.

Fler saker är utlovade. De båda länderna kommer att öppna sina ambassader igen och flera lättnader i sanktionerna mot Kuba kommer att genomföras, som att avskaffa reseförbudet från USA och öka beloppen för pengatransaktioner till landet. Mycket återstår dock för att USA:s blockad mot det socialistiska Kuba helt ska hävas, men de första stegen är tagna.

**Orsakerna till att det händer nu** är flera. Barack Obamas presidentperiod lider mot sitt slut, och han vill antagligen kunna skriva in sig i historieböckerna som presidenten som lyckades återupprätta relationerna till Kuba.

Den högerextrema delen av exilkubanerna i Miami blir allt mindre, och allt mer isolerad, och det har sedan länge höjts röster inom USA att handelsblockaden inte fyller sitt syfte.

Utvecklingen i resten av Latinamerika där progressiva regeringar valts i land efter land har isolerat USA i sin Kubapolitik, och faktiskt gjort att USA också isolerar sig i förhållande till resten av Latinamerika. Ett exempel är att januari 2014 deltog nästan alla stater i Amerika och Karibien – utom USA och Kanada – på det mellanstatliga samarbetet Celacs toppmöte i den kubanska huvudstaden.

**Kommunistiska Partiet har inga illusioner om USA:s regering** välvilja gentemot Kuba. Målet är fortfarande socialismens störtande, men den gamla linjen gick inte längre att fortsätta med.

Oavsett bevekelsegrunderna hos Barack Obama och hans regering, är det en seger för det kubanska folket och alla de Kubavänner runt om i världen som protesterat mot fängslandet av ”De Fem” och USA:s brottsliga blockad.

**Socialismen på Kuba har allt sedan** Sovjetunionens fall kämpat för sin överlevnad och tagit sig ur de hårdaste åren på 1990-talet. Det är en enastående bedrift för en liten isolerad socialistisk ö i en allt hårdare imperialistisk värld. Förhoppningsvis kan lättnaderna i USA:s blockad fortsätta och innebär ytterligare förbättringar för det kubanska folket. Kommunistiska Partiet ser med spänning på utvecklingen av socialismen på Kuba.

## Lästips – mer om ”de fem” på marxistarkivet

Tomas Widén: [Appellationsdomstolen i Atlanta splittrad](#) och [Ny rond inledd i kampen för de fem kubanernas frihet](#)  
[Saul Landau intervjuar Gerardo Hernandez](#) (en av de fem)

## Han infiltrerade de antikubanska terrorgrupperna

### Unik intervju i årets första Proletären

8/1 2015

Den 17 december släpptes de tre sista kubanerna som suttit fängslade i Miami, USA, och kunde äntligen återförenas med sina nära och kära. Därmed är alla av ”De Fem” fria efter att ha suttit fängslade i 16 år. Deras ”brott” var att de avslöjat exilkubanska högerextrema grupperns terrorplaner. Den svenske Latinamerikareportern Dick Emanuelsson har för Proletärens räkning i Havanna intervjuat Rene González, den förste av De Fem som frigavs. Han berättar om deras uppdrag i Miami och hur USA-imperialismen till slut led ett svidande politiskt nederlag och tvingades frige De Fem.





Den kubanske agenten René González lämnade sin fru och sin 6-åriga på dotter när han 1990 ”stal” ett flygplan och flög till Miami. Där mottogs han som en hjälte bland de högerextrema exilgrupperna han sedan infiltrerade.

I december 1990 fick René González ordern från sin överordnade att ”stjäla” ett flygplan i Havanna och flyga till Florida, USA. Han togs emot som en hjälte när han landade i Miami.

Åtta år senare greps han och fyra andra från det kubanska kontraspionaget. René González dömdes 2001 till 15 års fängelse. Hans kamrat Gerardo Hernández dömdes till två livstidsstraff plus 15 år, Fernando González fick 18 år och Ramón Labañino och Antonio Guerrero vardera ett livstidsstraff.

Men sedan den 17 december 2014 är De Fem, som de kallas på Kuba, fria efter att Barack Obama och den moderna delen av monopolkapitalet i USA insett att blockaden inte kunnat knäcka den kubanska revolutionen och inte heller De Fem. Men där finns också insikten om att en marknad på tolv miljoner kubaner kan gå helt förlorad.

– Rättegången mot De Fem innebar ett förräderi av USA:s dåvarande president Bill Clinton mot överenskommelsen han hade ingått med Fidel. Jag gillar inte att tala om tortyr, men det var vad vi utsattes för i Miami. Men vi kom ut starkare än när vi gick in i fängelset.

Så sammanfattar René González, 57, de 16 år han tillbringade i fängelser i USA. Han var, eller är, en agent i tjänst hos det kubanska inrikesministeriet.

Hans kollegor har under mer än ett halvt sekel varit oerhört framgångsrika i att infiltrera och avslöja både de externa och interna fienderna till den kubanska revolutionen. Den som inbillar sig att en revolution kan utvecklas i fred utan att förfoga över en säkerhetstjänst begår ett strategiskt misstag och den revolutionen begravs förr eller senare.

**När René González ”stal” flygplanet och flög till Miami** var det en perfekt plan för att slå in dörrarna hos de kubansk-amerikanska terroristorganisationerna i södra Florida. Kort därefter inledde De Fem infiltrationen och dokumentationen av terrorplanerna mot Kuba.

– Jag hade bestämt med min fru att gå på bio på eftermiddagen. Men hon blev sittande och väntade på mig, samtidigt som jag hade landat i Miami. Det är klart att det var tungt eftersom min 6-åriga dotter också väntade på mig. Men det är uppoffringar man ibland måste göra, berättar René González när jag vill ha detaljer över hur han lämnade Kuba.

– I Miami togs jag emot som en hjälte. För ju värre du talar om Kuba desto mer uppskattas du



av dessa grupper.

När René González lämnade Kuba hade den ekonomiska specialperioden inletts över hela ön. Själv kom jag dit en månad tidigare, i november 1990 och kunde se hur brutalt bränslebristen slog.

I Miami, Washington, Berlin och för den delen i Stockholm växte förhoppningarna hos politiska krafter, från högern till utrikespolitiska antikommunister inom Socialdemokraterna, om att Kuba skulle falla. Bror Perjus, socialdemokratisk chefredaktör på Mål&Medel, bjöd in en antikommunistisk generalsekreterare för fackförbundet Livs international till en presskonferens på LO-Borgen. Där kalkylerade denne att "Castrodiktaturen har bara några månader kvar innan den faller".

Större delen av Vänsterpartiets ledning, som precis hade strukit K:et ur namnet, började vackla i sin hållning till Kuba. Idag, 25 år senare, kan ingen anklaga Jonas Sjöstedt och V för prokubanska sympatier. "Kuba är en politisk diktatur. [...] USA är en politisk demokrati", har Jonas Sjöstedt krasst konstaterat.

Uttalandet skulle kunna från vilken kongressman i USA som helst. Men den kubanska revolutionen har överlevt såväl Kennedy som Obama och Sjöstedt de senaste 53 åren tack vare att den har stött sig på den viktigaste kraften i en revolution, det egna folket och folkmakten som utarbetats i demokratiska breda debatter.

När Sovjetunionen föll samman 1990 förlorade Kuba 85 procent av sin utrikeshandel. Därmed förlorade Kuba den stabila energitillförseln och den tillgång till teknologi den haft sedan revolutionens början.

Hoten från Pentagon och Miami om en invasion blev allt starkare. De gamla kubanska gods- och landägarna, som hade lämnat Kuba när jordreformen gradvis infördes i början av 1960-talet, började packa sina resväskor för att resa tillbaka till Kuba "och ta tillbaka våra landegendomar från kommunisterna".

För att slå tillbaka provokationerna, attentaten och terrorismen i Miami mot Kuba, skickades fem agenter till USA. René González var en av De Fem som en dag fick ordern från sin överordnade att "stjäla" ett flygplan i Havanna, flyga till Miami och landa mitt i orkanens öga. De kände inte varandra och opererade helt oberoende för att vara så lite sårbara som möjligt i händelse av att CIA eller FBI skulle komma någon på spåren.

Men det handlade inte, påpekar René González, om spioneri mot staten USA utan om att dra fram så mycket som möjligt av terrorplanerna hos organisationerna i Miami för att undvika blodspillan på Kuba.

**I en diskret lokal på en utsatt tid** på en av Havannas gator träffar jag en leende René González. Under den en timmes långa intervjun berättar han om sin uppväxt i Chicago, USA, där han föddes den 13 augusti 1956. Hans föräldrar hade kommit till USA som tusentals andra karibiska immigranter.

Från USA stödde paret den kubanska 26:e-julirörelsens väpnade uppror mot den USA-stödda diktatorn Batista. Efter revolutionens seger den 1 januari 1959, började pressen mot dem i USA som stödde den nya revolutionära regeringen i Havanna att kännas. Den 2 oktober 1961, när landägare och andra av diktatorn Batistas anhängare lämnade Kuba och flög till Miami, reste René González och hans föräldrar tillbaka till Kuba för att delta i försvaret och uppbygget av sitt land.

I Kuba växte han upp som alla andra barn och vid 21 års ålder anmälde han sig som frivillig i de kubanska militära styrkorna. Tusentals kubanska militärer, däribland stridspiloten René

González, flög till undsättning för att slå tillbaka den sydafrikanska arméns invasion av Angola som stöddes av USA. Sydafrika, Zaire (nuvarande Kongo-Kinshasa), deras allierade i USA och legoknechtsarméer besegrades av den internationalistiska insatsen från Kuba.

**Men hur lyckades då René González** infiltrera terroristorganisationerna i Miami?

– Jag körde bil på väg till Miami när jag hörde ett radioprogram där ordföranden för CUPA, Cuban-American Pilots Association, talade. Mannen, kapten Eduardo Ferrer, hade varit pilot för invasionsstyrkorna i Playa Giron, Grisbukten, den 15-19 april 1961 i Kuba.

– När jag hörde vilken restaurang de gjorde intervjun från, körde jag dit och presenterade mig. Folk hade fortfarande mig i minnet som den kubanske piloten som hade stulit ett plan i Kuba och landat i Miami. Eduardo Ferrer hälsade mig varmt välkommen och via honom kom jag snabbt i kontakt med andra kubanska piloter och grupper.

En av dessa var den mest omtalade och politiskt mest framgångsrika av grupperna i Miami, Bröder till undsättning (Hermanos de Rescate). Det var kubanska piloter som gjorde provokativa flygningar mot Kuba.

Den 24 februari 1996, efter att ha gett flera varningar, sköt det kubanska flygvapnet ner två plan från Bröder till undsättning och de två piloterna förolyckades. De hade kränkt kubanskt luftrum och kastat ut tusentals flygblad riktade mot den kubanska regeringen.

– Gruppen var viktig i den psykologiska krigföringen mot Kuba. Deras plan fylldes med journalister som flögs ut över Karibien för att bevaka hur 'Los Balseros', båtflyktingarna, drev från Kuba mot Miami, ett groteskt skådespel. Efter nedskjutningen tog det i princip slut för organisationen, berättar René González.

**CUPA utgjordes av en grupp nostalgiska** kubaner från Batistaepoken. Några av dessa hade också flugit och stridit för diktatorn eller i invasionen av Grisbukten. Andra hade deltagit som piloter och legoknektar i Kongo.

Flera av dessa återvände till Miami eller landade i Nicaragua där den USA-stödde diktatorn Anastasio Somoza kontrakterade dem. Somoza höll ut till den 19 juli 1979 då den sandinistiska befrielsefronten FSLN störtade honom. Därför, säger René González och ler återigen illmarigt, hyser de dubbelt agg mot revolutionen.

– Kapten Eduardo Ferrer rådgjorde med mig om möjligheten att skicka ett förarlöst plan styrt med fjärrkontroll mot Kuba med explosiva ämnen. Senare fick jag kännedom om att en person från Nasa hade samarbetat med dem.

Det var också via kapten Eduardo Ferrer som René González lyckades infiltrera Bröder till undsättning. När organisationen offentliggjordes deltog René González vid invigningen. Där fanns även en annan person som efter 8 oktober 1967 blev känd som Che Guevaras bödel, CIA-agenten Felix Rodriguez, som utbringade en skål med den kubanske agenten.

René González tillbringade en tid med Bröder till undsättning. Men det fanns grupper som var mycket mer våldsamma. Det var dit han förflyttade sin operativa verksamhet.

– PUN, Nationella demokratiska unionen, var en sådan organisationen. Partiet hade ett militärt träningsläger i Miami och kopplingar till narkotikahandeln. Via Havanna satte vi FBI på dem och deras finansiering upphörde. Från denna grupp bröt sig en annan grupp ut som kallade sig "Comando de Liberación Unido", CLU. CLU leddes av en man som hade varit andreman i PUN men fängslats för narkotikatrafik. CLU var en direkt kopia av PUN och hade även ett militärt träningsläger sydväst om Miami med kopplingar till knarkkartellen i Honduras. Också denna grupp lyckades vi få upplöst.

Det var detta som i huvudsak var De Fems uppgifter på amerikanskt territorium, att infiltrera

uppenbart olagliga våldsamma terrorgrupper med bas i USA, som dessutom kränkte andra staters territorium. De Fem kartlade hur, vem och var dessa grupper opererade och vilka som var deras konkreta aktionsplaner. All dokumentation skickades via hemliga vägar till Havanna som bearbetade materialet för att dra de riktiga politiska och materiella slutsatserna av den samma.

**Sammanlagt blev det 260 dokument** som utgjorde De Fems rapporter. Den mäktiga dossiern överlämnades av den kubanska regeringen till en FBI-delegation som landade på José Martí-flygplatsen utanför Havanna den 16 juni 1998. USA-agenterna imponerades av omfånget och innehållet.

Men vägen till FBI hade gått via den i litteratur Nobelpriskrönte colombianske författaren Gabriel García Márquez. Han var personligen vän med både Fidel Castro och Bill Clinton.

Budskapet gick hem och FBI-delegationen skickades av Clinton till Kuba. Där överlämnades dossiern med förhoppningen att USA-myndigheterna skulle vidta de nödvändiga åtgärderna för att stoppa framtida terroraktioner från USA-territorium.

– Jag hade ingen aning om innehållet i det övriga materialet av de 260 dokumenten. För när processen och rättegången mot oss inleddes hade allt material hemlighetsstämplats. Åklagarämbetet var noga med att inte tala om ”terrorism” i målet. Ett exempel på motsatsen är när jag arresterades. Jag var då på väg mot Bahamas. Terroristgrupperna hade planer på att föra in vapen där. Och eftersom jag är pilot utsågs jag av gruppen för att transportera vapnen dit. Men med arresteringen av oss fem verkställdes aldrig dessa planer.

René González berättar hur FBI-delegationen som anlände till Kuba tackade sin kubanska motsvarighet för den vänliga gesten, trots det iskalla politiska kriget som rådde under 1990-talet mellan Kuba och USA. FBI, som nu förfogade över dossiern, skulle vidta åtgärder när de återvände till USA, sa de. Men plötsligt greps De Fem den 12 september 1998. Anklagelserna vändes mot dem medan terroristerna satt i orubbat bo i Miami.

– Det var ett förräderi och en uselhet av Bill Clinton mot Fidel, säger en allvarlig René González när han för ämnet på tal.

– Varför? Det är det ingen som vet. Det finns element, till exempel FBI:s chef i Miami, som är blodiga samarbetsmän till terroristerna. Det är känt att han gick så långt som att bränna personakten över CIA-terroristen Luis Posada Carriles, ansvarig för bomben ombord på ett kubanskt civilplan mellan Caracas-Barbados-Havanna 1976 där 73 civila dödades. Jag antar att när Miamis FBI-chef kontaktades av FBI i Washington för att följa upp innehållet i de 260 dokumenten och vidta åtgärder mot terroristerna, vände han i stället hela processen mot oss. Rädslan hos terrorgrupperna i Miami var att samarbetet mot terrorismen mellan de två länderna skulle förstärkas och utvecklas.

**Det enda brott som De Fem erkänner** sig ha begått är att de inte registrerade sig som agenter i tjänst hos Kuba när de inledde sina operationer i Miami. René González ler och säger:

– Jag kommenterade det erkännandet till domaren med orden: ”Det är som om CIA skulle skicka ett antal CIA-agenter till Afghanistan under Talibanregeringen”.

– Det finns ingen som helst mening med att göra det och jag tillade till domaren med eftertryck: ”Om Ni (USA:s åklagare och rättsmyndigheter) hade gjort ert jobb hade vi aldrig behövt tvingas att infiltrera (terroristorganisationerna i Miami). Det är omöjligt att vi skulle kunna infiltrera och registrera oss som agenter hos den regering som samtidigt är medansvarig till terrorismen!”

– Ansvar ligger därför hos USA-myndigheterna då de är delaktiga i terrorismen genom att skapa, underhålla och tolerera den. Vi fem erkände brottet att vi inte hade registrerat oss som agenter och sa: ”Gå på det, ge oss de år som lagen säger”. Men de komplicerade och politiserade fallet.

**Rättegången på en politiskt ”förorenad”** plats som Miami kunde bara sluta på ett sätt, med fällande domar. Hela processen mot De Fem kantades av skandaler och skulle ha lagts ned i en normal rättsstat.

– Alla slags legala och illegala metoder användes. Domare och vittnen mordhotades. Bevis förstördes och domslut annullerades. Medierna utgjorde en del av åklagarämbetet. Tusentals dollar betalades under bordet till journalister för att också de skulle ”fälla” oss, understryker René González och nästan suckar vid minnet.

– Jag gillar inte att prata om tortyr i vårt fall. Men det var det som användes för att knäcka oss. Men vi kom ut ur fängelset starkare än innan, summerar den reslige agenten med en övertygelse och ett lugn i blicken som imponerar.

Amnesty International skrev i ett uttalande att ”under rättegången presenterades inga bevis för att de åtalade verkligen hade tillgång till eller hade vidarebefordrat sekretessbelagda uppgifter”. Den internationella människorättsorganisationen dömde även ut det faktum att De Fem hade varit hermetiskt isolerade och haft en begränsad tillgång till sina advokater och rättegångsdokumentation, ”vilket hade undergrävt deras rätt till försvar”.

– Detta är mitt land, mitt folk och ett samhälle som jag vill delta i arbetet för, säger han när vi börjar runda av intervjun. Men nu måste vi förstärka och bättre organisera solidariteten med Gerardo, Antonio och Ramón. Jag tror att vi har tillräcklig kraft för att skaka om Vita Huset.

**Så sa René González den 28 november.** Tre veckor senare, den 17 december landade de övriga tre kamraterna till redan frisläppta René González och Fernando González.

Det kubanska folket gick ut på gatorna i spontana demonstrationer och jublade. I Miami, som hade jublat när René González kom dit 1990, grät nu spillrorna av den kontrarevolutionära kolonin medan de förbannade Obama. Imperiet hade återigen lidit ett oerhört pinsamt politiskt nederlag i nivå med det misslyckade invasionsförsöket i Grisbukten 1961.

Kuba var det sista landet på den amerikanska kontinenten att befria sig från den spanska kolonialismen, men det första landet att befria sig från USA-imperialismen och utropa en socialistisk revolution i samma hemisfär. 53 års kriminell blockad kunde heller inte kuva detta hjältemodiga folk som den 17 december 2014 inkasserade ännu en politisk seger.

*Dick Emanuelsson*

## **Spännande studieresa till ett Kuba i förändring**

19/8 2015

Proletärens Lars Rothelius kom i helgen hem från en studieresa till Kuba tillsammans med sju andra medlemmar i Kommunistiska Partiet. Här ger han sina första intryck från två veckor i den socialistiska verkligheten.

### **• Har resan varit givande?**

– Utan tvekan ja. Men intrycken från två veckor, där vi haft förmånen att få dyka ner i skilda delar av den kubanska verkligheten, är så mångfasetterad att det behövs tid att smälta allt det vi upplevt. Men det som jag direkt vill framhålla är den kubanska öppenheten om de stora svårigheterna för det socialistiska samhällsbygget.

– Vår grupp har haft förmånen att på tre olika orter besöka tillverkningsindustrier och se produktionen. Vi har gjort studiebesök på sjukvårdskliniker, ålderdomshem, mödrahem, flera kulturinstitutioner, flera grannskapsprojekt, museer, forsknings-centrum för produktion av medicin mot långt gången lungcancer.

– Lägg därtill möten med representanter för centralkommitténs internationella avdelning, den fackliga centralorganisationen CTC och kanske mest intressant av allt en exposé över det ekonomiska läget i landet av José Luis Rodríguez García, ekonomiprofessor som under 16 år var Kubas finans- och planeringsminister. Nu arbetar han på CIEM, ett ekonomiskt forskningscentrum.



Besök på den statliga Romfabriken UEB Ronera Occidental i Havanna.

• **Det låter som ni haft intensiva dagar.**

– Visst, men så har också våra kubanska värdar gjort allt för att tillfredsställa våra önskemål. Initiativet till studieresan togs av Francisco Florentino, Kubas ambassadör i Sverige. Givetvis är syftet med att öppna dörrarna för revolutionens vänner att vi ska bidra till att i det kapitalistiska Sverige öka förståelsen för och det folkliga stödet till det socialistiska Kuba. Det kan göras på flera sätt och jag frapperas av den realism som vi mött på alla nivåer.

– Det finns en stor öppenhet om bekymren i ekonomin. Då handlar det inte bara om USA:s kriminella handelsblockad som ju består trots de upptinade diplomatiska relationerna. Vi presenteras med en lång lista över de interna problemen med alldeles för låg produktivitet, med ett jordbruk som går på kryckor, en ekonomi som nu växer men där tillväxten är långt ifrån tillräcklig. Det är mot denna bakgrund som Kuba har påbörjat en nödvändig process för att reformera ekonomin med bland annat bonuslöner, att släppa in utländskt kapital och inhemskt privat ägande under kontrollerade former.

• **Är socialismen hotad på Kuba?**

– Det är en verklighet som den kubanska socialismen stått under ända sedan revolutionen segrade. Kubanerna är mycket stolta över att de med egna krafter besegrade den USA-imperialistiska marionetten Batistas diktatur. På liknande sätt söker de nu sina egna vägar för att försvara och stärka socialismen.

– Mitt intryck är att socialismen på Kuba trots alla svårigheter har en framtid just på grund av

öppenheten för att pröva nya vägar utifrån en marxistisk analys av de konkreta förhållandena inom landet parat med en klarsyn om imperialismens syfte att med alla medel krossa socialismen i Kuba. Lägg därtill det breda folkliga stödet för socialismen som vi såg under resan.

• **Ge något exempel.**

– Vi hade ett intressant möte på den kubanska fackliga centralorganisationen CTC:s högkvarter där det tydligt framgick att facket står inför nya utmaningar när andelen privatanställda ökar. I statligt ägda företag är organisationsgraden i princip hundraprocentig. Vilket vi såg vid besök på Romfabriken UEB Ronera Occidental i Havanna, ett välfungerande företag där alla 184 anställda är med i facket. Av dessa var 19 medlemmar i Kubas Kommunistiska Parti och 18 med i kommunistiska ungdomsförbundet. Stämningen i fabriken var påtagligt kamratlig och när vi påpekade detta sa en av de anställda: ”Här är vi som en stor familj”.

– Det är inte lika självklart att privatanställda går med i facket. Med 3,5 miljoner medlemmar i CTC är organisationsgraden nationellt 94-95 procent. Sedan något år finns en ny lagstiftning om utländska investeringar som också stadgar sociala garantier för arbetare i denna sektor. Men det gäller att bevaka att så verkligen sker.

– CTC:s Fabian Céspedes Ocegüera, högsta ansvarig för internationella relationer, berättar att det finns en problematik i att privatanställda ställer upp på arbetsköparnas villkor. Därför kräver CTC att arbetsköparna följer lagar och regler så att ingen exploatering av arbetare kan ske.

Jenny Tedjeza

## **”Nu vill USA krama ihjäl oss”**

2/9 2015



Stjärnbaneret vajar åter i Havanna. Kubanerna är medvetna om att USA:s målsättning om ett systemskifte i Kuba kvarstår.

Den 13 augusti öppnade USA ambassad i Havanna. Hur ser Kubas utrikesdepartement

och kommunistparti på de nya relationerna med världens starkaste imperialistmakt? Proletären fortsätter rapporteringen från Kuba.

Värmen är tryckande när vi går utmed strandpromenaden Malecón som slingrar sig mellan havet och centrala Havannas gamla kvarter. Trafiken denna fredagsförmiddag är inte särskilt tät, men då havsvinden är nästan obefintlig sätter bilarnas avgaser en inte särskilt angenäm karaktär på den varma luften.

Så när som på några lokala fiskare är strandpromenaden så här dags nästan folktom. Lika folktomt är det vid vårt mål José Martíparken. Här låg tidigare USA:s intressekontor. Det är sista dagen under en två veckor lång studieresa i Kuba med åtta medlemmar i Kommunistiska Partiet. Dagen innan, torsdag 13 augusti, omvandlades intressekontoret till Förenta Staternas ambassad i Kuba. En historisk händelse som vi med egna ögon vill se bekräftad.

**För första gången sedan** revolutionärerna ledda av Fidel Castro tågade in i Havanna för femtiosex och ett halvt år sedan är åter Stjärnbaneret hissat i staden. I de lätta vindarna syns knappt det stjärnspäckade mönstret och frågan är på vilket sätt som de återupprättade diplomatiska relationerna kan påverka Kuba och livet för dess 11 miljoner invånare.

Studiegruppen diskuterade dessa frågor på hyggligt hög nivå. Men de utrikespolitiska frågorna kom också på tal vid besök på fabriker, vårdinrättningar, kulturinstitutioner. För att inte tala om diskussionerna med vanliga invånare i staden Villa Clara, där vi deltog i ett möte på gatan arrangerat av den lokala CDR-kommittén, en nationellt täckande organisation till revolutionens försvar. Här om inte förr fick vi verkligen vittnesmål om att det i folkdjupet finns en hög medvetenhet om det imperialistiska hotet.

**De fem av USA nyss frisläppta** politiska fångarna har starkt bidragit till denna medvetenhet. För att inte tala om landets stora ekonomiska bekymmer som till inte liten del beror på den ekonomiska blockad som USA skärpt till nästan ogenomtränglighet sedan början av 1990-talet. En blockad som orsakar brist på bruksvaror.

Tvål och andra hygienartiklar, skrivpapper, pennor, färsk mjölk och sjukvårdsprodukter är några exempel på för oss svenskar självklara vardagsvaror som folket i Kuba inte på långa vägar har liknande tillgång till.

I solgasset framför den till synes öde USA-ambassaden, det är över 40 grader varmt i Havanna, går tankarna till alla de lögner, anslag och ränker mot socialismen som avhandlats bakom denna fasad under tiden som USA:s intressekontor. Under studieresan fick vi bevis för att våra kubanska vänner är mycket medvetna om USA:s intressen i Kuba.

– **Nu vill de krama ihjäl oss**, istället för att blockera oss, sade Elio Gámez Neyra, chef på vänskapsorganisationen ICAP. Ett uttrycksfullt bildspråk som inte ska tolkas som att han tror att blockaden snart kommer att upphöra.

Tvärtom är det inget som talar för en snabb lösning. Särskilt framhåller alla politiskt ansvariga vi möter att upprättande av normala mellanstatliga relationer med USA förutsätter en lösning på den brännande frågan om USA:s militärbas i Guantánamo.

**Vid samtal veckan innan** på utrikesdepartementet Minrex förklarar Jorge Quesada Concepción, vice chef på ministeriets avdelning för Europa och Canada, att orsaken till Barack Obamas nya politik gentemot Kuba beror på att blockaden har visat sig vara ett misslyckande. Istället har USA på senare tid blivit alltmer isolerat i regionen.

– Politiskt har USA:s mål inte förändrats ett enda dugg. Deras grundläggande målsättning är att förändra vårt politiska system. Vi är villiga att anta den utmaningen och ni ska veta att folket är väl förberett på dessa nya utmaningar, förklarar Jorge Quesada Concepción.



Gång på gång framhålls också vid våra möten med politiskt ansvariga att det finns en spridd missuppfattning inom vänsterkretsar i såväl Latinamerika som Europa att Kuba är på väg att vika ner sig. Det handlar såväl om de nya relationerna till USA som om de ekonomiska förändringar med ökande privat ägande som landet genomgår.

– Det är inte lätt för ett litet land som Kuba att på samma gång bekämpa imperialismen och skapa hyggliga relationer till dess starkaste kraft, säger Pedro Noel Camillo, chef för Europaavdelningen vid Centralkommitténs internationella avdelning.

– Om bara ett par tre år kommer vi att genomföra ett generationsskifte i ledningen för landet. Var så säkra att då om inte förr kommer imperialismen att sätta in alla krafter för att krossa socialismen.

– Vägen dit är till delar okänd. Men vi är beredda därför att folket vet att socialismen är framtiden för Kuba, säger Pedro Noel Camillo.

**På väg tillbaka visar en av fiskarna på Malecón upp sin fångst.** Han förklarar att förutom husbehovsfiske så försörjer han sig med olika tillfälliga jobb inom den privata turistsektorn.

När vi berättar om besöket vid USA:s ambassad så säger han på hygglig amerikansk engelska: ”USA vill bestämma vår framtid, men vi kommer alltid att gå vår egen väg.”

Just folkets delaktighet i den framtida politiska och ekonomiska utvecklingen är en förutsättning för att landet ska lyckas.

*Lars Rothelius*

## **”Socialismen bygger på kärlek till folket”**

**I Kuba prioriteras hög personaltäthet i välfärdssystemet**

1/10 2015



På äldreboendet i Villa Clara möter vi samma värme som vi så ofta känner under fjorton dagar i Kuba.

Det socialistiska Kubas prioriteringar är väsensskilda från det nyliberala kapitalistiska Sveriges. Det blir tydligt när deltagarna på Kommunisternas studieresa till Kuba besöker ett äldreboende och sjukvårdskliniker. Detta är den tredje artikeln från studieresan.



Med säker hand rattar vår chaufför Felix den nya fina bussen genom Villa Claras intensivt trafikerade smala gator.

Den gassande augustisolen ger husfasadernas bleka pastellfärger ett fint lyster. De skiftande färgerna framhäver också hur tätt sammanpackade byggnaderna är.

Ofta har varje hus bara ett fönster och en dörr och de vanligen gallerförsedda fönstren har inget glas utan de stängs med trä-luckor. Mestadels har byggnaderna bara en våning och därtill kanske en takterrass, några med två eller möjligen tre våningar.

På en av dessa gator bromsar Felix in och parkerar. Vi går ur den luftkonditionerade bussen och möts av en tryckande värme som förstärker obehaget av avgaserna från den täta trafiken. De urgamla bilar som fortfarande är förhärskande i Kuba saknar avgasrening, ett exempel bland många på de negativa effekterna av USA:s handelsblockad.

**Lite till mans undrar nog** vi åtta i studiegruppen från Kommunistiska Partiet var äldreboendet som vi ska besöka är beläget. För svenska ögon skvallrar ingenting om att här skulle kunna finnas en sådan institution.

Men så ser vi att dörren är öppen till ett av husen med vitmenad flagande fasad och att därinnanför skymtar vita rockar. Vi stiger in och välkomnas i det lilla spartanskt möblerade hallrummet av äldreboendets chef, som själv är läkare, och en handfull medarbetare.

En kort introduktion berättar att här bor 20 pensionärer och från morgon till kväll är ytterligare 20 som bor hemma inskrivna på dagverksamhet. Hemmet tar emot kvinnor som fyllt 60 år, verksamheten är könsseparerad. Ett krav för att få flytta in är att personen inte är dement.

Vi guidas vidare och bländas av det intensiva solljuset som flödar över en delvis taktäckt innergård. I skuggan sitter de gamla i bekväma vilstolar. Under det utskjutande taket massor av dörrar som leder till små sovrum.

På sju-åtta kvadratmeter ryms en enkel säng, ett litet bord och en stol, i några rum en elektrisk fläkt, ett skåp för kläder och personliga tillhörigheter. För ögat är standarden långt från vad som bjuds på ett svenskt äldreboende, eller eget boende som det så vackert heter i den nyliberala vokabulären hemmavid.

Men varför jämföra med den materiella standarden i det högt utvecklade kapitalistiska Sverige? Är inte en jämförelse med övriga Latinamerika eller andra av kolonialism och imperialism utsugna länder långt mer adekvat? På sätt och vis ja, men samtidigt känns det högst adekvat att skärsåda utfallet av de politiska val som görs i länder med socialistisk respektive kapitalistisk ekonomi.

**Så är äldreboendet i Villa Clara** tydligt personaltätt. Under dagtid finns här åtta anställda som arbetar direkt med omhändertagandet av 40 gamla. Olika yrkeskategorier som läkare, sjuksköterskor, vårdbiträden, arbetsterapeuter, psykolog. Därtill kringpersonal i kök och vaktmästeri. Nattpersonalen för 20 boende består av imponerande fem personer. Här finns dygnet runt en sjuksköterska på plats.

Väckning för frukost sker klockan 06:00, morgonnyheter och fika klockan nio som följs av musik eller någon fysisk aktivitet. Här finns också plats för utflykter till museum, biltur till stranden, deltagande i pensionärsklubbar och träffar med folk från andra äldreboenden, gärna med manliga boende. Vila och bad 14:30. Sedan mat och ofta domino, ett populärt spel som praktiseras av kubaner i alla åldrar. 17:30 middag, därefter tv, musik och mer domino. Klockan 21 är det dags för mediciner och sänggående sker 22:00.

Skillnaden mot svenska förhållanden är påtaglig. Bortom upprepade skandaler i svensk

åldringsvård med undernäring och blöjvägning som skräckexempel tänker vi på avdelningar med bara en undersköterska i tjänst nattetid, ofta kopplad till en grannavdelning med samma bemanning och där sjuksköterska kan nås på telefon.

Också på dagtid en allt snävare bemanning, inte sällan med inhyrd personal, och som en konsekvens av underbemanning måste de gamla tidigt i säng, ibland redan under sen eftermiddag. För att inte tala om understimulans på dagarna framför tv:s reklamkanal som en följd av underbemanning.

**Tankarna om konsekvenser** av det nyliberalt systemskifte som tränger på när vi besökare anvisas enkla trästolar i skuggan på äldreboendets innergård. De gamla damerna i Villa Clara, merparten av de boende är mellan 80 och 94 år, presenterar ett program för de svenska gästerna.

Någon läser en dikt men störst intryck gör kvinnan som med klar röst sjunger den i Kuba välkända ”Glöm mig inte Lubita”, skriven av revolutionshjälten Juan Almeida som sedermera blev en av landets vicepresidenter. Almeida var en av få svarta som stred med Fidel Castro redan i attacken mot Moncada 1953. Han var en av blott tolv som överlevde landstigningen med Granma. Innan avfärden till Kuba för att ta upp kampen mot Batistas diktatur skrev Almeida den känsloladdade sången till en kvinna han mött i Mexiko.

Under ledning av en ung kvinna i personalen ställer sig i tur och ordning alla boende upp och uttrycker med gester vad de känner inför de utländska gästerna. Uttrycksfullt och värdigt men också med en inte så liten glimt i ögonen ger dessa pensionärer uttryck för en innerlig värme över språkbarriären.

En värme som vi så ofta kunde förnimma under fjorton dagar i Kuba. Det handlar då inte enbart om hur gruppen av besökande kommunister bemöts, utan främst om möten vi själva bevittnar kubaner emellan.

Som här bland pensionärerna i Villa Clara och då inte minst mellan boende och personal. Eller som på de fabriker och sjuk-vårdskliniker vi besöker där inte minst relationen anställda emellan, hög som låg, är så tydligt kamratligt varm.

Men det handlar också om upplevelser i de slitna kvarteren i centrala Havanna där vårt hotell är beläget och där vi på kvällarna bevittnar hur människor efter jobbet umgås på och invid gatan på ett socialt och kamratligt sätt.

**I Kuba känns Sverige inte** bara fysiskt långt borta. Stämningen i samhället är till delar väsensskild från hemma. Nog anar vi ett samband mellan samhällsstämning och samhällsstruktur.

Inte är det en tillfällighet att i Sverige lämnas gamla ensamma i hemmet under nästan dygnets alla timmar. Hemtjänsten hinner knappt lämna det ljumma matpaketet innan hen måste skynda till nästa adress.

Trygghet är inte längre beteckningen på mänsklig kontakt utan namnet på ett larm. Tecken i tiden på hur det nyliberala tänket i vårt land har trängt in i och förändrat inte bara samhällets överbyggnad utan också dess funktioner och mänskliga relationer.

Men säger vän av socialistisk ordning. Är det inte just det som nu också sker i Kuba, när staten har introducerat privat ägande av produktionsmedel? Hur kan socialister från Kommunistiska Partiet i Sverige bortse från sådana fakta?

**Adekvata frågor, där svaren** måste sökas i den rådande verkligheten. I ett Kuba vars ekonomi på grund av USA:s förödande handelsblockad redan på 1960-talet kom att knytas hårt till realsocialistiska Comecon-blocket vilket efter Sovjetunionens fall för 25 år sedan gav

förödande konsekvenser.

Samtidigt passade USA på att i det tidiga 1990-talet skärpa blockaden i uttalat syfte att knäcka det socialistiska Kuba och dess invånare. Vilket drabbade handeln till och från Kuba och som i sin tur ledde till att Kubas bruttonationalprodukt, BNP, föll med 35 procent på tre år.

Särskilt hårt drabbades jordbruksproduktionen som minskade med 47 procent. Landet kunde inte föda sina medborgare med inhemska jordbruksprodukter. Kaloriintaget sjönk till drastiska nivåer och folket i Kuba led nöd.

Vi återkommer till detta i senare artiklar och konstaterar att sedan dess har landet lyft sig ur den så kallade specialperioden. Men, som alla vi möter i ansvarig ställning betonar, i en alldeles för långsam takt.

Efter omfattande diskussioner inför partikongressen 2011 där över åtta miljoner av landets elva miljoner invånare deltog beslutades om begränsat privat ägande. Liknande diskussioner sker inför Kubas Kommunistiska Partis nästa kongress som hålls i april 2016 då de ekonomiska förändringarna ska värderas.

– Vi ska ständigt utvärdera vårt agerande och Kubas ekonomiska modell, förklarar Juan Valdés Figueroa från Centralkommitténs internationella avdelning vid vår träff under studieresans första dag.

– Vår socialism är byggd på grundtanken om kärlek till folket. Om solidariteten mellan folken världen runt.

Så är också den verklighet vi möter i det socialistiska Kuba vad gäller samhällets prioriteringar väsensskild mot det nyliberala kapitalistiska Sverige.

När det socialistiska blocket i Östeuropa föll samman hade vårt land en sjukvård som nästan helt var offentligt ägd. Numera drivs snart hälften av alla vårdcentraler och en allt större del av äldreomsorgen med profiten som ledstjärna.

Då för 25 år sedan var Sverige på god väg att bygga upp en väl fungerande primärvård där målet var en distriktsläkare på 1500 invånare. Ett mål som aldrig uppnåts.

Istället har i privatiseringarnas tidevarv fasta läkartjänster ersatts av från bemanningsföretag inhyrda läkare, ofta utan specialistkompetens i allmänmedicin och läkartätheten har försämrats då det i vårt land råder konstant brist på distriktsläkare.

**Timmarna innan besöket** på äldreboendet i Villa Clara besökte studiegruppen en hälsoklinik, som är ett mellanting mellan sjukhus och svenska vårdcentraler. Några dagar tidigare gjordes ett likande studiebesök på en hälsoklinik i centrala Havanna.

På Kubas hälsokliniker erbjuds en lång rad medicinska specialiteter och till dem är kopplade små mottagningar ute i bostads-områden bemannade med läkare och sjuksköterska, och ibland flera yrkeskategorier som tandläkare. Då varje sådan mottagning i Kuba betjänar 1000 invånare är läkartätheten här betydligt bättre än i Sverige. Utbildningstiden för läkare och sjuksköterskor är minst lika lång som i vårt land.

I Kuba drivs sjukvård, äldreomsorg och skola, de för varje samhälle centrala välfärdstjänsterna, helt och hållet i samhällets regi. Ett medvetet val, för i det socialistiska Kuba finns en medvetenhet om att om vård, skola och omsorg ska kunna möta behoven hos arbetare och vanligt folk så måste samhällets välfärdsinstitutioner göras lättillgängliga och hålla en god standard, vilket kräver hög personaltäthet. Det får kosta att prioritera välfärd.

– **Viktigast för oss är** det förbyggande arbetet. Där är närheten till folket avgörande. Våra distriktsläkare bor i området och känner dess befolkning förklarade chefläkaren i på kliniken i

Havanna.

I Kuba finns det tid för läkaren att göra hembesök, tid att utbilda folket, tid att ge grundläggande råd och tid till uppföljning av insatserna. Det är grundläggande folkhälsa och det ger resultat.

Inom sjukvården, där Kuba har nått remarkabla framsteg, är traditionella mått som barnadödlighet och livslängd i paritet med eller bättre än i många kapitalistiska länder. Vilket är unikt i Latinamerika. Orsaken är i grunden den långsiktiga satsningen på folkhälsa.

Visst är vårdinstitutionernas lokaler betydligt mer slitna och av lägre standard än i Sverige. Inte heller är den medicinska utrustningen i primärvården av sista snitt. Vilket till inte liten del beror på blockaden.

Så snart det i sjukvårdsapparater eller i mediciner finns någon del som ursprungligen kommer från USA så förhindras Kuba från import. En blockad som USA succesivt har skärpt de senaste 25 åren.

Så står många medicinska maskiner obrukbara på sjukhus och vårdinstitutioner i Kuba. Visst är kapitalismen hjärtlös!

Kontrasten mellan kapitalistiska USA:s förhållningssätt och det socialistiska Kubas är slående, övertydlig. Det fattiga Kuba, vars invånare kämpar för att höja den allmänna levnadsstandarden i landet, tvekar inte att stödja andra länder. Över 50000 kubaner finns ute i välfärdsarbetet i länder världen runt.

De deltar i kampen mot Ebola i Afrika, mot sjukdomar och fattigdom i Haiti. De bygger vårdcentraler i Venezuela och bemannar läkarstationer i Brasiliens djungler.

Här ges inget utrymme för privat affärsverksamhet. Istället för egennytta är solidariteten och den proletära internationalismen ledstjärnan i Kubas internationella relationer.

**Efter ett varmt avsked** och tack till de gamla damerna går den svenska studiegruppen ut genom äldreboendets slitna dörr. Tillbaka i den behagliga kylan i den moderna bussen byggd i Kina skickar vi en tanke till alla dessa gamla som lever hela sina liv i den tropiska värmen. Inte ens på natten någon svalkande luftkonditionering. För sådan "lyx" som är vardag i den rika världen finns det i Kuba ännu inte ekonomiskt utrymme.

Men kanske är det så att den mänskliga värmen, gemenskapen och solidariteten kompenserar bristen på materiell lyx.

Medan chauffören Felix åter låter bussen glida ut i trafiken minns vi några ord från Juan Valdés Figueroa vid Centralkommitténs internationella avdelning:

– Grundvalen för det nya samhälle som vi bygger är kampen mot egoism.

*Lars Rothelius*

## **Stora utmaningar för socialismen på Kuba**

17/3 2016

Söndag 20 mars välkomnade Kubas president Raul Castro USA:s motsvarighet Barack Obama till Havanna. Ett historiskt besök i en tid när det sker stora förändringar på Kuba. Här diskuterar Lars Rothelius socialismens utmaningar utifrån Kommunistiska Partiets studieresa till Kuba 2015.



Deltagarna på studieresan besöker en möbelfabrik. Här har bonuslöner gett arbetarna ökade inkomster.

Barack Obamas statsbesök blir ett konkret bevis på de minst sagt rejält upptinade relationerna mellan de två grannstaterna, en naturlig följd av upprättandet av diplomatiska relationer i augusti förra året.

Inte tu tal om annat än att nu byggs broar över den vida klyftan länderna emellan. En klyfta som djupt påverkat livet för det kubanska folket alltsedan de revolutionära trupperna för 57 år sedan tågade in i Havanna under ledning av Fidel Castro nyårsdagen 1959.

**Men många revolutionära socialister** och Kuba-vänner världen runt frågar sig på vems villkor dessa broar ska byggas. Kan Kuba överleva ett sådant närmande som ett självständigt och fortfarande socialistiskt land? Det skulle förvisso inte vara första gången i historien som socialistiska samhällsbyggen rämnar. Kapitalismen i USA-imperialismens skepnad besitter ju, trots egna ekonomiska bekymmer, en enorm ekonomisk och inte minst militär förmåga att styra andra länder efter sina egna intressen.

Till saken hör också att Kuba under senare år genomfört ekonomiska reformer. Bland annat ett nytt lönesystem i industrin där ökad produktivitet ger ökad lön. Men också ökat privat ägande av såväl service som produktionsföretag, vilket kan låta som avsteg från ett socialistiskt förhållningssätt.

Frågan om socialismens överlevnad är adekvata tankar som också fanns i huvudena på de åtta deltagarna i Kommunistiska Partiets studieresa till Kuba i augusti förra året. Vårt syfte med resan, som kom till stånd genom ett initiativ från Kubas ambassadör i Sverige, var att söka få en fördjupad insyn i den ekonomiska och politiska verkligheten i ett land vars hela samhällsstruktur är utsatt för en förödande ekonomisk blockad iscensatt av USA.

Nu föll det sig så att vår vistelse i Kuba förra året kryddades med att Stjärnbaneret åter hissades i Havanna, när USA för första gången sedan revolutionen inrättade en ambassad i landet. Ett reellt steg mot det brobygge som Obamas statsbesök 20-21 mars är ett uttryck för.

**I denna verklighet mötte vi på** skilda nivåer i det kubanska samhället en medvetenhet om situationen. Som bland de 300 arbetarna på möbelfabriken Batanbano någon timmes resa från

Havanna där vi mötte en tillfredsställelse över det nya lönesystemet.

– Numera får vi arbetare mer i plånboken när vi uppfyller planmålen, berättar en av träindustriarbetarna när vi går runt i fabriken som mest tillverkar kontors- och sovrumsmöbler.

I denna fabrik har de anställda enats om att lönebonus styrs av både kollektiva och individuella faktorer. I industrier vi besöker tillämpas såväl mer individuella faktorer som på andra ställen enbart kollektiv bonus. Det avgörande är att bonus tydligt är kopplat till produktionsresultatet. Viktiga förändringar som nödvändiggjorts av landets pressade ekonomiska läge.

– **USA för ett smutsigt krig** mot vår ekonomi. Så beskriver Juan Valdés Figueroa, ansvarig vid Europeiska sektionen vid centralkommitténs internationella avdelning, huvudanledningen till Kubas pressade ekonomiska läge. Han förklarar vidare att Obamas motiv bakom de upptinade relationerna är att blockaden inte uppnått det eftersträvade resultatet att krossa revolutionen. USA ändrar inte sina strävanden utan bara sättet att genomföra dem. Samtidigt pågår ett mediekrig mot Kuba där det påstås att Kuba gett upp. Syftet är att förvirra vänstersidan och förminska solidaritetsarbetet med Kuba.

– Men vi vet var vi står. USA har försökt ta kontroll över Kuba sedan innan Marx föddes. Kubas historiska kamp för självständighet går vidare, konstaterar Juan Valdés Figueroa.

Han berättar också att de ekonomiska förändringarna som antogs på 6:e partikongressen 2011, efter omfattande diskussioner där över 8 miljoner kubaner deltog, ska behandlas på 7:e kongressen våren 2016. En viktig kongress där Kubas ekonomiska modell står i centrum. Det blir en förstärkt ideologisk diskussion kring landets utveckling.

**Klyftan länderna emellan har sin** upprinnelse i det imperialistiska USA:s historiska dominans över Kuba sedan slutet av 1800-talet. Under 1950-talet tydligt uttryckt i den mäktiga grannens stöd till den hatade diktatorn Batista. Som alla länder på USA:s bakgård Latinamerika skövlades Kuba på råvaror till priset av en djup fattigdom för folkmassorna.

Efter revolutionens seger och det CIA-ledda invasionsförsöket i Grisbukten 1961 vidgades klyftan och blev än större under USA-imperialismens kriminella blockad av det socialistiska Kuba. Men genom de nära relationerna med det socialistiska östblocket, och medlemskap i dess ekonomiska samarbetsorgan Comecon, blev blockaden länge mest nålstick som i liten grad påverkade Kubas ekonomiska utveckling.

Det lilla latinamerikanska öriket kunde med socialistiska metoder under ledning av Kubas kommunistiska parti på 30 år resa folket och landet från den djupaste fattigdom till ett relativt välstånd. Särskilt lyckade är de långsiktiga satsningarna på utbildning, vård och omsorg vilket lett till att Kubas arbetarbefolkning i dessa avseenden nått en levnadsstandard som inte vara vida överträffar övriga Latinamerikas utan också många ”högutvecklade” kapitalistiska länder inklusive de nära grannarna USA och Kanada.

Men landets ekonomi förändrades drastiskt med Sovjetunionens fall 1991 då handeln med länderna i Comecon bildligt talat föll samman nästan som över en natt. Vi återkommer till beskrivningen av det som kubanerna kallar specialperioden med konstaterandet att Kubas ekonomiska bekymmer å det grövsta utnyttjades av USA-imperialismen som genom skärpningar av blockaden i två steg 1992 och 1996 under presidenterna George W Bush och Bill Clinton.

**Vid sammanlagt tio arbetsplatsbesök** i tillverkningsindustrier, vårdinstitutioner, ett stadsjordbruk och ett forskningscentrum tillbringade vi åtskilliga timmar tillsammans med representanter för den lokala ledningen och fackföreningen, men också med vanliga arbetare

och vårdpersonal.

Vi mötte en frisk öppenhet i samtal kring politiska och sociala frågor på företag och vid besök i flera grannskapscenter och ett gatumöte med en lokal CDR-kommitté. Så var det faktiskt överallt, inte bara bland vanligt folk utan också vid sammanlagt sex möten med relativt höga representanter för staten, kommunistiska partiet och Kubas LO. Undertecknad upplevde härvidlag en befriande fräschör jämfört med mitt första partibesök i landet 2009.

Då som nu mötte vi hos arbetare och vanligt folk en bred medvetenhet om läget i det egna landet och omvärlden, då särskilt förhållandet till USA-imperialismen.

**De mest intressanta besöken** var på fyra fabriker: En möbelfabrik, en fabrik som tillverkar elkablar, en romfabrik och en fabrik som tillverkar dörrar, kylskåp, elektroniska apparater med mera. Fabriker med mellan 150 och 1300 anställda. Överallt ett kamratligt mottagande. Arbetarna var överlag nöjda med bonuslönerna som introducerats sedan några år tillbaka. I år har de nått målen och fått ut bonus varje månad. Livsvillkoren blir bättre.

För oss som själva jobbat många år är den goda stämningen bland de anställda frapperande. När vi går runt med fabrikschefen, partichefen, fackordföranden, ungdomsförbundets ordförande och ytterligare tiotalet anställda så märks det tydligt ett stort mått av kamratskap och förtroende från de arbetandes sida. Oftast har de ledande hämtats från golvet. Även med flera hundra anställda så känner de varandra.

På alla de verkstäder vi besökte var organisationsgraden i facket 100 procent. Lite drygt tio procent av de anställda var partimedlemmar och något färre medlemmar i ungdomsförbundet. Klart att de inte visar oss de sämsta arbetsplatserna, men i den statliga sektorn är de socialistiska idéerna djupt förankrade.

Kanske var mötet med José Luis Rodríguez García, som var Kubas finans- och planminister under 16 år och som nu arbetar på CIEM ett statligt forskningsinstitut om världsekonomin, det bästa exemplet under studieresan på öppenheten kring landets politiska och ekonomiska läge.

Han gav oss en dryg timmes exposé över Kubas ekonomiska situation från specialperioden, då Kuba var så fullständigt isolerat att det kan beskrivas som ett militärt kristillstånd, till dags dato. På tre år efter Sovjets fall sjönk Kubas BNP med 34 procent, jordbruksproduktionen med 47 procent och importen föll från åtta miljarder US-dollar till två miljarder.

Till följd av detta sjönk det genomsnittliga kaloriintaget till 1850 kalorier per dag, långt under de 2100 kalorier som är nedre gränsen för normalintag. Folk led av proteinbrist.

**Sedan skärpte USA blockaden** 1992 med lagen som stoppade utländska båtar att angöra Kuba och vidtog ännu en skärpning 1996 med lagen som stoppade ekonomiska investeringar i Kuba. Först 2005 passerades 1989 års BNP.

Fortfarande ligger två tredjedelar av jorden i träda, hälften av landets traktorer står stilla, jordbruksproduktionen är lägre än på 1980-talet och självförsörjningsgraden på livsmedel är bara 50 procent, 18 procent av arbetskraften finns inom jordbruket som bara bidrar med fyra procent av BNP etc.

José Luis Rodríguez García förklarade den dubbla valutan som nödvändig.

– Vi kunde inte devalvera oss ur situationen, eftersom vi då inte hade klarat kostnaden för den nödvändiga importen av inte minst livsmedel.

På den positiva sidan finns en ökande stabilitet i de inhemska finanserna med budgetstabilitet, ökande kaloriintag, och en genomsnittlig tillväxt på 4,4 procent 1994-2014.

Den positiva utvecklingen beror delvis på de ekonomiska förändringarna som beslutades på

6:e kongressen. Men samtidigt påpekar José Luis Rodríguez García att ”det är mycket komplicerat att få till stånd en verklig förändring i en socialistisk ekonomi”.

1989 sysselsatte den privata sektorn sex procent av arbetskraften vilket nu har vuxit till 27 procent. Men dessa 27 procent bidrar bara med 12 procent av landets BNP. Orsakerna är flera, låg effektivitet, dålig tillgång på kapital, små industrier och småföretagsamhet är inte lika produktiva. Samtidigt är det ett stort problem att löner i statliga sektorn är lägre än i den privata.

– Lönerna i den statliga sektorn måste upp men det är mycket svårare än förr.

En annan utmaning som måste genomföras är att komma bort från systemet med två valutor. En svår process som kommer att ta minst sex år. En annan utmaning är den ökande ojämlikheten inom befolkningen. Det folkliga deltagandet i den ekonomiska processen är för låg och det skrivs för lite i den inhemska pressen om dessa frågor.

Ändå ser framtiden ljusare ut än på länge med en stadig ökning av BNP med drygt fyra procent per år. Dock behövs stora investeringar, inte minst från utlandet, men i detta avseende kommer det mest att handla om punktförbättringar till den dag då blockaden lyfts. Under de närmaste 5-10 åren måste jordbrukets andel av BNP öka från fyra till mellan sju och tio procent och industrins från 13,5 till 20-25 procent.

**Så ser vi att ekonomiska förändringar** på Kuba är nödvändiga om socialismen ska överleva. Framtiden får utvisa om just de mått och steg som redan tagits och de som kommer att tas blir de rätta.

Viktigt är att förändringarna baseras på erfarenheter som det kubanska kommunistpartiet dragit av de senaste tjugofem årens kamp för överlevnad. Lägg därtill öppenheten att finna nya lösningar kryddat med det envetna fasthållandet vid socialismens grundtankar och en djupt rotad patriotisk antiimperialism så finns det anledning att trots den fortsatta blockaden se ljus på brobygget i relationerna mellan Kuba och USA.

Vilket framhölls vid studiegruppens möte med Jorge Quesada Concepción, vice chef för utrikesministeriets avdelning för Europa och Kanada, där han förklarade att en huvudorsak till USA:s nya attityd är Kubas stöd från övriga Latinamerika och USA:s tydliga isolering i regionen.

Blockaden har misslyckats vilket tvingat fram öppningen. Men politiskt har USA inte ändrat sin målsättning att förändra det kubanska systemet ett enda dugg.

– Vi är villiga att anta utmaningen. Kubas folk är väl förberett.

*Lars Rothelius*